

T.C.
BURSA VALİLİĞİ
İl Sağlık Müdürlüğü

Sayı : E-96707239-135.99-298600345
Konu : Türkiye HIV/AIDS Kontrol Programı
(2025-2030)

DAĞITIM YERLERİNE

İlgi : Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü'nün 11.12.2025 tarihli ve E-13588366-135.99-297667054 sayılı yazısı.

Bakanlığımız Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü'nün ekte sunulan yazılarında Türkiye HIV/AIDS Kontrol Programı (2025-2030) yayınlandığı bildirilmiş, örneği ekte yer almaktadır.

Müdürlüğümüz WEB sayfası Bulaşıcı Hastalıklar Birim Dokümanları bölümünden ilgili program temin edilebilmekte olup , idarenize bağlı tüm hekimlere duyurulmasının sağlanması hususunda;

Gereğini rica ederim.

Dr. Fahire GÜNDÜZ
Sağlık Hizmetleri Başkanı

Ek:

- 1 - Türkiye HIV AIDS Kontrol Programı (2025- 2030)
- 2 - Üst Yazı Türkiye HIV/AIDS Kontrol Programı (2025-2030)

Dağıtım:

Bilgi:

Bursa Uludağ Üniversitesi Hastanesi Başhekimliğine
Bursa Özel Acıbadem Hastanesi
Bursa Özel Aritmi Yıldırım Hastanesi
Bursa Özel Cihangir Hastanesi
Bursa Özel Doruk Nilüfer Hastanesi
Bursa Özel Dünya Göz Hastanesi
Bursa Özel Hayat Hastanesi
Bursa Özel Jimer Hastanesi
Bursa Özel Medicabil Hastanesi
Bursa Özel Medicabil Yıldırım Hastanesi
Bursa Özel Medica Hastanesi
Bursa Özel Nev Anadolu Hastanesi

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge doğrulama kodu: FC30C9B7-A838-422A-9B1B-4A5094037253

Belge doğrulama adresi: <https://www.turkiye.gov.tr/saglik-bakanligi-ebys>

Esentepe Mah. İstiklal Cad. Ağaçlık Sok. No:17 16000
Telefon No: 02242956000 Faks No : 02242335092
e-Posta: bursa@saglik.gov.tr İnternet Adresi: <https://bursaism.saglik.gov.tr/>
Kep Adresi: bursa.ism@hs01.kep.tr

Bilgi için: Yağmur ÖZKARACA
Sürekli İşçi
Telefon No:

Bursa Özel Nev Esentepe Hastanesi
Bursa Özel Pembe Mavi Hastanesi
Bursa Özel Retina Göz Hastanesi
Bursa Özel Romatem Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon
Hastanesi
Bursa Özel Vm Medicalpark Hastanesi
Özel Aritmi İnegöl Hastanesi
Özel Aritmi Osmangazi Hastanesi
Özel Çekirge Kalp ve Aritmi Hastanesi
Özel Doruk Özel Bursa Hastanesi
Özel Doruk Yıldırım Hastanesi
Bursa Özel Atakent Gemlik Tıp Merkezine
Bursa Özel Bursa Göz Sağlığı Tıp Merkezine
Bursa Özel Burtom Biyofiz Mudanya Tıp Merkezine
Özel Burtom Biyofiz Tıp Merkezine
Özel Burtom Özlüce Tıp Merkezine
Özel Doruk Tıp Merkezi Esentepene
Bursa Özel Estetik International Plastik Cerrahi Tıp
Merkezine
Bursa Özel Göz Nurunu Koruma Vakfı Yıldırım Göz
Merkezine
Bursa Özel Grup Medika Tıp Merkezine
Özel Konur Tıp Merkezine
Bursa Özel Mamer Genel Cerrahi Tıp Merkezine
Bursa Özel Novomed Kbb Dal Merkezine
Bursa Özel Rommer International Ftr Tıp Merkezine
Bursa Özel Selenay Tıp Merkezine
Bursa Özel Turan Turan Kemik Kas Eklem Sağlığı
Yıldırım Tıp Merkezine
Bursa Özel Ürotaş Hayat Tıp Merkezine
Bursa Özel Veni Vidi Göz Tıp Merkezi
Bursa Özel Aktif Hayat Tıp Merkezine
Bursa Özel Atakent Cerrahi Tıp Merkezine
Bursa Özel Jimer Özlüce Tıp Merkezine
Bursa Özel Nev Fsm Tıp Merkezine
Bursa Özel Pedmer Tıp Merkezine
Bursa Tabip Odası Başkanlığına
Bursa Diş Hekimleri Odası Başkanlığına

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge doğrulama kodu: FC30C9B7-A838-422A-9B1B-4A5094037253

Belge doğrulama adresi: <https://www.turkiye.gov.tr/saglik-bakanligi-ebys>

Esentepe Mah. İstiklal Cad. Ağaçlık Sok. No:17 16000
Telefon No: 02242956000 Faks No : 02242335092
e-Posta: bursa@saglik.gov.tr İnternet Adresi: <https://bursaism.saglik.gov.tr/>
Kep Adresi: bursa.ism@hs01.kep.tr

Bilgi için: Yağmur ÖZKARACA
Sürekli İşçi
Telefon No:

T.C.
SAĞLIK BAKANLIĞI
Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü

Sayı : E-13588366-135.99-297667054
Konu : Türkiye HIV/AIDS Kontrol Programı
(2025-2030)

11.12.2025

DAĞITIM YERLERİNE

Ülkemizde, 1985 yılındaki ilk vaka bildiriminden bu yana bildirim zorunlu hastalıklar listesinde yer alan ve sürveyansı yürütülen HIV/AIDS enfeksiyonu ile ilgili olarak günümüzde koruma, önleme ve tedavi seçeneklerine yönelik yeni bilimsel yaklaşımlar ortaya çıkmaktadır.

Uluslararası hastalık ile mücadelede; Birleşmiş Milletler HIV/AIDS Ortak Programı (UNAIDS) kapsamında “AIDS epidemisinin 2030 yılına kadar halk sağlığı tehdidi olmaktan çıkarılması” küresel hedef olarak belirlenmiştir. Tüm ülkelerin bu küresel hedeflere ulaşip diğer ülkeleri de destekleyebilmesi için multidisipliner bir yapı ile çalışması ve sağlık hizmeti yapılanmasına bu doğrultuda yön vermesi gerekmektedir.

Ülkemizdeki HIV/AIDS çalışmalarına yol haritası oluşturmak, HIV/AIDS yayılımı için risk oluşturan faktörlerle mücadele etmek amacıyla küresel hedeflerle uyumlu olarak hazırlanan “Türkiye HIV/AIDS Kontrol Programı (2025-2030)” Ek’te gönderilmekte olup ayrıca Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü ve Bulaşıcı Hastalıklar ve Erken Uyarı Daire Başkanlığı web sayfalarında da yayımlanmıştır. HIV/AIDS konusundaki çalışmaların söz konusu kontrol programı doğrultusunda yürütülmesi hususunda;

Bilgilerini ve gereğini arz/rica ederim.

Doç. Dr. Muhammed Emin DEMİRKOL
Bakan a.
Halk Sağlığı Genel Müdürü

Ek: Türkiye HIV AIDS Kontrol Programı (2025- 2030)

Dağıtım:

81 İl Valiliğine (İl Sağlık Müdürlüğü)
Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına
Adalet Bakanlığına
Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına
Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığına
Diyanet İşleri Başkanlığına
Gençlik ve Spor Bakanlığına
İçişleri Bakanlığına
Kültür ve Turizm Bakanlığına
Milli Savunma Bakanlığına

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge doğrulama kodu: 51CB9BBB-8DA5-4E7D-9864-4AAD03A57A81

Belge doğrulama adresi: <https://www.turkiye.gov.tr/saglik-bakanligi-ebys>

Üniversiteler Mah. Dumlupınar Bulvarı Şehit Mehmet Bayraktar Cad. No:9 Giriş Kat
Çankaya/Ankara 06800
Telefon No: 03125655500
e-Posta: İnternet Adresi: <https://www.saglik.gov.tr/>
Kep Adresi:

Bilgi için: Nurcan ERSÖZ
Hemşire
Telefon No: 03125655222

Milli Eğitim Bakanlığına
Tarım ve Orman Bakanlığına
Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığına
Yükseköğretim Kurulu Başkanlığına
Türk Kızılayı Genel Müdürlüğüne
(Ataç-1 Sokak No:32 Yenışehir/Ankara)
Türk Eczacıları Birliği Başkanlığına (Mustafa Kemal
Mahallesi, 2147. Sokak, No: 3 Çankaya)
Tıpta Uzmanlık Kuruluna
Kamu Hastaneleri Genel Müdürlüğüne
Hukuk Hizmetleri Genel Müdürlüğüne
Sağlığın Geliştirilmesi Genel Müdürlüğüne
Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğüne
Sağlık Bilgi Sistemleri Genel Müdürlüğüne
Türkiye İlaç ve Tıbbi Cihaz Kurumu Başkanlığına
Avrupa Birliği ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğüne
Radyo ve Televizyon Üst Kurulu Başkanlığı
Türkiye Yeşilay Cemiyetine

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge doğrulama kodu: 51CB9BBB-8DA5-4E7D-9864-4AAD03A57A81

Belge doğrulama adresi: <https://www.turkiye.gov.tr/saglik-bakanligi-ebys>

Üniversiteler Mah. Dumlupınar Bulvarı Şehit Mehmet Bayraktar Cad. No:9 Giriş Kat
Çankaya/Ankara 06800
Telefon No: 03125655500
e-Posta: İnternet Adresi: <https://www.saglik.gov.tr/>
Kep Adresi:

Bilgi için: Nurcan ERSÖZ
Hemşire
Telefon No: 03125655222

TÜRKİYE

HIV/AIDS KONTROL PROGRAMI

2025-2030

ANKARA 2025

T.C. SAĞLIK BAKANLIĞI

TÜRKİYE
HIV/AIDS KONTROL PROGRAMI
2025-2030

ANKARA, 2025

Sağlık Bakanlığı Yayın No : 1372
ISBN : 978-975-590-988-2

hsgm.saglik.gov.tr

Bu yayın; T.C. Sağlık Bakanlığı Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü Bulaşıcı Hastalıklar ve Erken Uyarı Dairesi Başkanlığı tarafından hazırlanmış ve yayımlanmıştır.

Her türlü yayın hakkı, T.C. Sağlık Bakanlığı Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü'ne aittir. Kaynak gösterilmeksizin alıntı yapılamaz. Kısmen dahi olsa alınamaz, çoğaltılamaz, yayınlanamaz. Alıntı yapıldığında kaynak gösterimi "Türkiye HIV/AIDS Kontrol Programı" "Sağlık Bakanlığı Yayın No, Ankara ve Yayın Tarihi" şeklinde olmalıdır.

Ücretsizdir. Parayla satılamaz.

HALK SAĞLIĞI GENEL MÜDÜRLÜĞÜ YAYIN KOMİSYONU

Uzm. Dr. Hamit Harun BAĞCI

Doç. Dr. Mustafa Kemal BAŞARALI

Dr. Kanuni KEKLİK

Uzm. Dr. Tuğba Güler SÖNMEZ

Uzm. Dr. Hüsniye ŞİMŞEK

Uzm. Dr. Fehminaz TEMEL

Doç. Dr. Can Hüseyin HEKİMOĞLU

Uzm. Dr. Özge US

Uzm. Dr. Rıdvan ERDİN

Meryem SAYGI

EDİTÖRLER

Doç. Dr. Şuayıp BİRİNCİ

Doç. Dr. Muhammed Emin DEMİRKOL

Doç. Dr. Erdoğan ÖZ

Uzm. Dr. Mehmet BALCI

YAYIMA HAZIRLAYANLAR

Uzm. Dr. Taliha KARAKÖK

Uzm. Dr. Tuğçe DARTILMAK

Dr. Ece Esmâ TÜRKEK

Uzm. Dr. Pınar GÜRKAYNAK

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ.....	v
KISALTMALAR.....	vi
TABLolar.....	vii
1. GİRİŞ.....	1
2. HIV/AIDS ÖNLEME VE KONTROLÜNDE ÖNEMLİ NOKTALAR.....	2
2.1 Farkındalık ve Korunma.....	2
2.2 Kilit Popölasyon.....	3
2.3 Sürveyans.....	3
2.4 Tanı-Tedaviye Erişimin Sağlanması ve Vakaların Doğru Yönlendirilmesi.....	3
2.5 Multidisipliner Yaklaşım.....	4
2.6 HIV ile Yaşayan Kişilere Yönelik Ayrımcılığın ve Mahremiyet İhlallerinin Önlenmesi.....	4
3. PROGRAM AMAÇLARI, HEDEFLER VE EYLEMLER.....	6
Amaç 1. Yeni HIV Enfeksiyonlarının Sayısını Azaltmak.....	6
Amaç 2. HIV/AIDS'e Yönelik Sağlık Hizmetlerinin Kapasitesini Geliştirmek ve HIV/AIDS İlişkili Ölümleri Azaltmak.....	13
Amaç 3. HIV ile Yaşayan Kişilere Yönelik Ayrımcılığı ve Mahremiyet İhlallerini Önlemek.....	25
4. TÜRKİYE HIV/AIDS KONTROL PROGRAMI (2025-2030) EYLEM PLANI.....	31
UYGULAMA.....	76
PAYDAŞLAR.....	77
KATKIDA BULUNANLAR.....	79
KAYNAKLAR.....	80

ÖN SÖZ

Dünyada ve ülkemizde HIV/AIDS (İnsan Bağışıklık Yetmezliği Virüsü/ Edinilmiş Bağışıklık Yetmezliği Sendromu), kişiden kişiye bulaşabilmesi ve bireysel sonuçlarının ağır olmasının yanı sıra geniş kitlelere yayılabilmesi, sağlık ve sosyoekonomik açıdan yükünün ağır olması nedeni ile toplumsal açıdan büyük önem taşıyan halk sağlığı sorunlarından biridir. Dünyanın gelişen teknoloji ile giderek küçülmesi ve bütünleşmesi diğer bulaşıcı hastalıklara benzer şekilde HIV/AIDS'in yayılımını da artırmaktadır.

Birleşmiş Milletler HIV/AIDS Ortak Programı (UNAIDS) 2023 yılı raporunda, 2023 yılı içinde dünya genelinde yaklaşık 1,3 milyon kişinin HIV enfeksiyonuna yakalandığı, toplamda yaklaşık 39,9 milyon kişinin HIV ile yaşadığı ve 630 bin kişinin AIDS ile ilişkili hastalıklar nedeni ile hayatını kaybettiği belirtilmektedir. Küresel ölçekte yeni enfeksiyonlar azalırken Doğu Avrupa, Latin Amerika, Kuzey Afrika, Orta Asya ve Orta Doğu'da yeni enfeksiyonlar artmaktadır.

Ülkemizde HIV/AIDS'in önlenmesi ve kontrolü için çok sayıda program yürütmekteyiz. Bu kapsamda, Sağlıklı Türkiye Yüzyılı Programı'nın "Koruyan, Gelişen ve Üreten Sağlık Modeli" doğrultusunda, UNAIDS tarafından belirlenen 95-95-95 küresel hedefi ile uyumlu ve insan haklarını gözeterek; HIV/AIDS'in yayılımına yol açan risk faktörleriyle mücadele etmeyi, her bireyin tanı, tedavi, bakım ve desteğe eşit erişimini güvence altına almayı, toplum sağlığını koruyup geliştirmeyi hedefleyen; ülkemizdeki HIV/AIDS çalışmalarına rehberlik edecek olan "HIV/AIDS Kontrol Programı" hazırlanmıştır.

Bu programın hazırlanmasında destek ve katkıda bulunan tüm paydaşlarımıza teşekkür ediyorum.

Prof. Dr. Kemal MEMİŞOĞLU
Sağlık Bakanı

KISALTMALAR

AHUZEM	Aile Hekimliği Uzaktan Eğitim Merkezi
AIDS	“Acquired Immunodeficiency Syndrome” (Edinilmiş Bağışıklık Yetmezliği Sendromu)
AMATEM	Alkol ve Uyuşturucu Madde Bağımlıları Tedavi ve Araştırma Merkezi
ART	Antiretroviral Tedavi
CYBE	Cinsel Yolla Bulaşan Enfeksiyonlar
DSÖ	Dünya Sağlık Örgütü
EBA	Eğitim Bilişim Ağı
ECDC	Avrupa Hastalık Önleme ve Kontrol Merkezi
GDTM	Gönüllü Danışmanlık ve Test Merkezi
GSS	Genel Sağlık Sigortası
HIV	“Human Immunodeficiency Virus” (İnsan Bağışıklık Yetmezliği Virüsü)
PEP	“Post-exposure Profilaksi” (Temas Sonrası Profilaksi)
PrEP	“Pre-exposure Profilaksi” (Temas Öncesi Profilaksi)
RTÜK	Radyo ve Televizyon Üst Kurulu
SGK	Sosyal Güvenlik Kurumu
SHGM	Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü
STK	Sivil Toplum Kuruluşu
SUT	Sağlık Uygulama Tebliği
TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi
TİTCK	Türkiye İlaç ve Tıbbi Cihaz Kurumu
TRT	Türkiye Radyo Televizyon Kurumu
TÜRSAB	Türkiye Seyahat Acentaları Birliği
UNAIDS	Birleşmiş Milletler HIV/AIDS Ortak Programı
YÖK	Yükseköğretim Kurulu

TABLÖLAR

Tablo 1. Yeni HIV Enfeksiyonlarının Sayısının Azaltılması Amacı.....	10
Tablo 2. HIV/AIDS’e Yönelik Sağlık Hizmetlerinin Kapasitesinin Geliştirilmesi ve HIV/AIDS İlişkili Ölümünün Azaltılması Amacı.....	20
Tablo 3. HIV ile Yaşayan Kişilere Yönelik Ayrımcılığın ve Mahremiyet İhlallerinin Önlenmesi Amacı.....	28
Tablo 4. Yeni Enfeksiyonları Azaltmak İçin Toplumun HIV/AIDS Hakkındaki Bilgi Düzeylerinin ve Farkındalığının Artırılması Hedefi Faaliyet 1.....	31
Tablo 5. Yeni Enfeksiyonları Azaltmak İçin Toplumun HIV/AIDS Hakkındaki Bilgi Düzeylerinin ve Farkındalığının Artırılması Hedefi Faaliyet 2.....	32
Tablo 6. Yeni Enfeksiyonları Azaltmak İçin Toplumun HIV/AIDS Hakkındaki Bilgi Düzeylerinin ve Farkındalığının Artırılması Hedefi Faaliyet 3.....	35
Tablo 7. Toplumun HIV Enfeksiyonuna Yönelik Risklerden Korunması Hedefi.....	37
Tablo 8. Tanı Alan Kişilerin Tedavi Devamlılığının Sağlanması Hedefi.....	38
Tablo 9. Kilit Popülasyona Ulaşılması ve Bu Gruplara Yönelik Programlar Geliştirilmesi Hedefi.....	39
Tablo 10. Enfeksiyon Riskini Azaltmada Etkili Önleyici Müdahalelerin Artırılması Hedefi.....	41
Tablo 11. HIV/AIDS Hakkındaki Mevzuata Dair Gerekli Düzenlemelerin Yapılması Hedefi.....	42
Tablo 12. Gönüllü Danışmanlık ve Test Merkezleri’nin Sayısının Artırılması Hedefi.....	44
Tablo 13. Sağlık Hizmeti İlişkili HIV Geçişinin Önlenmesi Hedefi.....	46
Tablo 14. Kan Ürünlerinin Kullanımına Bağlı HIV Enfeksiyonu Bulaşma Riskinin Önlenmesi Hedefi.....	48
Tablo 15. Sürveyans Sisteminin Güçlendirilmesi Hedefi.....	50
Tablo 16. Tanı Konulan Kişilerde Fırsatçı Enfeksiyonların ve Ko-enfeksiyonların Saptanması, Kontrol Altına Alınması ve Bu Enfeksiyonlarla İlişkili Mortalitenin Azaltılması Hedefi.....	53
Tablo 17. Perinatal Enfeksiyonun Tamamen Önlenmesi (Gebelik, Doğum ve Emzirme Dönemlerinde HIV Edinen Bebek Sayısının Sıfıra İndirilmesi) Hedefi.....	55
Tablo 18. Tedavi Alan ve Viral Baskılanma Sağlanan Vaka Sayısının Artırılması Hedefi	58
Tablo 19. Laboratuvar Kapasitesinin Artırılması Hedefi.....	61
Tablo 20. Sağlık İnsan Gücü Kapasitesinin Artırılması Hedefi.....	63
Tablo 21. Çoklu İlaç Direnci Vakalarının Yönetimi İçin Direnç Testi Yapan Merkezlerin Desteklenmesi, Yeni Nesil İlaçlara (Dirençli Vakalar İçin) Erişimin Kolaylaştırılması Hedefi.....	66
Tablo 22. HIV Test Uygulamalarının Standardizasyonunun Sağlanması Hedefi.....	67
Tablo 23. Cinsel Şiddet Sonrası HIV ve Diğer CYBE’lerin Geçişinin Engellenmesi Hedefi.....	68

Tablo 24. Kamu Kurumlarında Kişisel Verilerin Korunması ve Mahremiyet İhlali ile İlgili Bilgi Düzeyinin ve Farkındalığının Artırılması Hedefi.....	69
Tablo 25. Toplumsal Düzeyde Sosyal Damgalamanın Azaltılmasını Sağlayacak Programlar Geliştirilmesi Hedefi.....	70
Tablo 26. Savunuculuk Hedefi.....	73
Tablo 27. Topluluk Liderliğindeki Organizasyonlar ve Sivil Toplum Kuruluşları ile İş Birliklerinin Artırılması Hedefi.....	75

1. GİRİŞ

İnsan Bağışıklık Yetmezliği Virüsü (Human Immunodeficiency Virus, HIV), bağışıklık sisteminin zayıflamasına neden olan bir virüstür. HIV enfeksiyonunun ilerlemesiyle gelişen ve fırsatçı enfeksiyonların ya da bazı kanser türlerinin ortaya çıkmasıyla karakterize olan klinik tablo ise Edinilmiş Bağışıklık Yetmezliği Sendromu (Acquired Immunodeficiency Syndrome, AIDS) olarak tanımlanmaktadır.

HIV, *Retroviridae* ailesinin *Lentivirüs* alt ailesine ait zarflı bir virüstür ve kronik seyirli bir enfeksiyona yol açmaktadır. İmmün sistemin baskılanması sonucunda gelişen fırsatçı enfeksiyonlar ve komplikasyonlar AIDS'e ilerleyen klinik süreci oluşturarak ölüme neden olabilir. Günümüzde HIV enfeksiyonu tablosuna neden olan HIV-1 ve HIV-2 olmak üzere iki tip virüs tanımlanmıştır (1). HIV-1 dünya genelinde en yaygın görülen tip iken, HIV-2 esas olarak Batı Afrika ülkelerinde endemiktir (2). Halen dünya genelinde yaklaşık 2 milyonun üzerinde HIV-2 vakası olduğu bilinmektedir.

HIV-2 enfeksiyonunda, HIV-1'e kıyasla plazmadaki serbest virüs (viral yük) miktarı belirgin şekilde daha düşüktür ve HIV-2'nin patojenik potansiyelinin daha sınırlı olduğu bilinmektedir (3). Ancak her iki virüs de enfeksiyona ve AIDS gelişimine neden olmaktadır.

HIV enfeksiyonunun ilk kez 1959'da Orta Afrika'da ortaya çıktığı düşünülmektedir; ancak bu dönemde hastalığa ait klinik tablo tanımlanamamıştır (4). Enfeksiyon, 1970'li yılların sonlarından itibaren Sahra Altı Afrika'dan başlayarak Amerika Birleşik Devletleri, Latin Amerika ülkeleri, Karayipler, Batı Avrupa, Avustralya ve Yeni Zelanda'ya yayılmış ve küresel epidemik boyut kazanmıştır. 1980'li yılların sonlarından itibaren ise Kuzey Afrika, Asya-Pasifik bölgesi ve Doğu Avrupa ülkelerine de yayılım göstererek pandemi niteliği kazanmıştır.

Virüsün insan vücudundan tamamen eradikasyonu etkin antiretroviral tedavi (ART) rejimlerine rağmen halen mümkün değildir. Ancak son yıllarda geliştirilen ve daha kolay uygulanabilir, daha düşük yan etki profiline sahip kombine tedavi protokolleri sayesinde enfeksiyon, ölümcül seyirli bir hastalık olmaktan çıkmış; yaşam boyu tedavi gerektiren, kontrol edilebilir bir kronik hastalık haline dönüşmüştür.

Uluslararası hastalık ile mücadele kapsamında; Birleşmiş Milletler HIV/AIDS Ortak Programı (UNAIDS) çerçevesinde "sağlıklı yaşam ve her yaşta iyi olma hali sağlanarak AIDS epi-

demisinin 2030 yılına kadar halk sağığı tehdidi olmaktan çıkarılması” küresel hedef olarak belirlenmiştir (5).

Tüm dünyada sağık sektörünün HIV enfeksiyonuna yönelik eylem planı için 2030 vizyonu; “Yeni HIV enfeksiyonlarının ve buna bağılı ölümlerin sıfırlanması, HIV ile yaşıyan kişilerin daha uzun ve sağılıklı yaşıdığı bir dünya yaratarak HIV ile ilişkili ayrımcılığa son verilmesi” şeklindedir (6).

Söz konusu küresel hedefler doğrultusunda; 2030 yılı itibarıyla tüm dünyada yeni HIV enfeksiyonu sayısının 200.000’in altına düşürölmesi, HIV ile yaşıdığı tespit edilen kişilerin %95’inin tedaviye erişiminin sağılanması ve tedavi gören bireylerin %95’inde viral baskılanma elde edilmesi gerekmektedir (7). Bu hedeflere ulaşmada her türlü ayrımcılığın engellenmesi; HIV ile yaşıyan veya etkilenen kişilerin kendi toplumları içinde eşit koruma ve sağık hizmetine erişim hakkına sahip olması temel yaklaşım olarak benimsenmektedir.

Tüm ölkelerin bu küresel hedeflere ulaşıp diğör ölkeleri de destekleyebilmesi için bu hedefler doğrultusunda çalışması ve sağık hizmeti yapılanmasına bu doğrultuda yön vermesi gerekmektedir. Bu bağlamda ölkemiz HIV/AIDS Kontrol Programı, küresel hedefler doğrultusunda hazırlanmıştır.

2. HIV/AIDS ÖNLEME VE KONTROLÜNDE ÖNEMLİ NOKTALAR

2.1. Farkındalık ve Korunma

Toplumda yeni HIV enfeksiyonlarının azaltılmasında en önemli adımlardan biri, halkın enfeksiyon ve bulaşma yolları hakkında farkındalığının artırılmasıdır. Çünkü hastalıklardan korunmada en etkili yöntemlerden biri sağık eğitimidir. Bireyler, HIV enfeksiyonunun bulaşma yolları konusunda doğru bilgilendirildikleri takdirde, bu enfeksiyondan korunmada etkili olan yöntemleri kullanarak bulaşmayı önleyebilir ya da risk oluşturan davranışlardan kaçınabilirler.

Bu doğrultuda yürütöllecek bilgilendirme ve farkındalık çalışmaları sırasında, epidemiyolojik veriler belirli yaş grupları ve ortak risk özelliklerine sahip toplulukların hedeflenmesinin daha etkili olacağını göstermektedir. Bu gruplara yönelik özel eğitim materyalleri ve iletişim stratejileri geliştirilmesi, davranış değışikliğı yaratmada ve korunma hizmetlerine erişimi artırmada kritik rol oynamaktadır.

2.2. Kilit Popölasyon

HIV enfeksiyonu için en yüksek risk altındaki gruplar, “kilit popölasyonlar” olarak tanımlanmaktadır. Bu gruplar arasında erkeklerle cinsel ilişkiye giren erkekler, trans bireyler, seks işçileri ve müşterileri, damar içi madde kullananlar, göçmenler ile hükümlü ve tutuklular yer almaktadır. Bireysel riskin yanı sıra damgalanma, ayrımcılık, hukuki engeller ve sağlık hizmetlerine sınırlı erişim gibi yapısal faktörler de kilit popölasyonun HIV ile karşılaşma ve tedaviye ulaşmada yaşadığı zorlukları artırmaktadır. Bu nedenle, HIV ile mücadelede etkili bir yaklaşım için kilit popölasyonlara yönelik hedefli müdahaleler ve kapsayıcı sağlık politikaları büyük önem taşımaktadır.

Özellikle seks işçileri, erkeklerle ilişkiye giren erkekler, trans bireyler, madde kullananlar başta olmak üzere riskli davranışta bulunan kişiler ile ülkemizde hastalık insidansının diğer yaş gruplarından yüksek olduğu 25-29 yaş arası bireylerin, HIV/AIDS Kontrol Programı kapsamında planlanacak faaliyetlerde mutlaka göz önünde bulundurulması gerekmektedir.

2.3. Sürveyans

HIV/AIDS sürveyansı; HIV/AIDS müdahale programlarına yönelik ihtiyacı belirlemek, planlama sırasında kaynak tahsisi yapmak, koruma ve kontrol önlemleri ile müdahale stratejilerinin etkinliğini gözetmek, yüksek risk altındaki hedef nüfus gruplarını belirlemek, virüsün yayılmasına ve AIDS’e ilerlemesine ilişkin risk faktörleri hakkındaki çalışmalara yol göstermek açısından önemlidir. Rutin sürveyansın bu kullanım alanlarına sahip olmasının yanı sıra biyodavranış verilerinin elde edilmesini sağlayacak ikinci nesil sürveyans çalışmalarının yürütülmesi önerilmektedir (8). Bu sistemlerden elde edilen veriler yardımıyla HIV ile yaşayan kişi sayısı ve öncelikli riskli grupların büyüklüğünün tahminlerinin yapılması, iyi bir hizmet planlaması ve sunumu için gereklidir (9).

2.4. Tanı-Tedaviye Erişimin Sağlanması ve Vakaların Doğru Yönlendirilmesi

Özellikle riskli davranışlarda bulunan kilit popölasyona yönelik özel programların geliştirilmesi ve uygulanması enfeksiyonun yayılımının önlenmesinde önemlidir. Riskli grupta yer alan kişilere HIV/AIDS’ten korunma ve bulaşma yolları hakkında bilgi verilmesi, ücretsiz ve gizlilik esasları içerisinde HIV test hizmetinin sunulması, test öncesi ve sonrasında danışmanlık hizmetinin sunulması, tedavi için doğru merkeze yönlendirme yapılabilmesi ve tedavi devamlılığının sağlanması HIV/AIDS’in kontrolünde önemli noktalardır. Erken tanı, uygun tedavi ve

tedavi devamlılığı sayesinde HIV ile yaşayan kişiler bulaştırıcı olmadan uzun süre sağlıklı ve kaliteli bir yaşam sürebilmektedirler (10).

2.5. Multidisipliner Yaklaşım

HIV/AIDS'in toplumun tüm kesimlerini ilgilendiren bir enfeksiyon olması nedeniyle Türkiye HIV/AIDS Kontrol Programı'nın oluşturulması, yürütülmesi ve sürdürülebilirliğinin sağlanması çok paydaşlı bir yaklaşımı gerektirmektedir.

2.6. HIV ile Yaşayan Kişilere Yönelik Ayrımcılığın ve Mahremiyet İhlallerinin Önlenmesi

Başarılı bir HIV/AIDS kontrol programının temel unsurlarından biri, HIV ile yaşayan kişilere yönelik ayrımcılığın ve mahremiyet ihlallerinin önlenmesidir. Toplumda HIV enfeksiyonunun ve buna yol açabilecek riskli davranışların açıkça konuşulabilir hale gelmesi, yanlış ya da eksik bilgilerin ve önyargıların ortadan kaldırılmasına katkı sağlamaktadır. Bu sayede, HIV ile yaşayan ya da HIV enfeksiyonundan şüphelenilen kişilerin tanıya ulaşması ve sağlık hizmetlerinden faydalanması kolaylaşmakta; hem enfeksiyonun yayılımı kontrol altına alınmakta hem de HIV ile yaşayan kişilerin yaşam kalitesi artmaktadır.

PROGRAM AMAÇLARI, HEDEFLER VE EYLEMLER

3. PROGRAM AMAÇLARI, HEDEFLER VE EYLEMLER

Ülkemizde HIV/AIDS ile mücadele amacı ile oluşturulmuş olan Türkiye HIV/AIDS Kontrol Programı insan haklarını gözeterek, HIV/AIDS yayılımı için risk oluşturan faktörlerle mücadele etmek, her bireyin tanı ve tedavi, bakım ve desteğe eşit ulaşımını sağlayarak, toplumun sağlığını korumak ve geliştirmek misyonu altında ülkemizdeki 2025-2030 yıllarına yönelik HIV/AIDS çalışmalarına yol haritası oluşturmak, ölçülebilir değerlendirmelerle faaliyet planlarını yürütmek amacıyla hazırlanmış ulusal bir plandır. Bu programın gerçekleştirilmesinde başta T.C. Sağlık Bakanlığı olmak üzere gerek kamu gerek özel tüm kuruluşlara ilaveten tüm bireylerin de sorumlu olduğu unutulmamalıdır.

Türkiye HIV/AIDS Kontrol Programı üç temel amaç, bu amaçları gerçekleştirmek üzere oluşturulan hedefler ve hedeflere yönelik yürütülecek faaliyetlerden oluşmaktadır:

Temel amaçlar;

1. Yeni HIV enfeksiyonlarının sayısını azaltmak,
2. HIV/AIDS'e yönelik sağlık hizmetlerinin kapasitesini geliştirmek ve HIV/AIDS ilişkili ölümleri azaltmak,
3. HIV ile yaşayan kişilere yönelik ayrımcılığı ve mahremiyet ihlallerini önlemektir.

Bu temel amaçlara ilişkin genel bilgi metinleri, her bir amaç altında yer alan hedefler ve hedeflere ait eylemler, sorumlu ve ilgili kuruluş ve ilgili eyleme dair açıklamaların yer aldığı tablolar yer almaktadır.

Amaç 1. Yeni HIV Enfeksiyonlarının Sayısını Azaltmak

HIV/AIDS epidemisini durdurmak için en önemli noktalardan biri bulaşmayı önleyerek yeni enfeksiyonların ortaya çıkışını azaltmaktır. Temel yaklaşım, yeni enfeksiyonları engellemek, bunun yanı sıra HIV ile yaşayan kişilerin erken tanı alması, tedaviye erişim ve tedavi devamlılığını sağlayarak, kişilerin kanlarındaki HIV RNA düzeyini saptanamaz hale getirmek suretiyle cinsel yolla bulaştırıcılıklarını ortadan kaldırmaktır.

Enfeksiyonun yayılımının engellenmesinde kişisel korunma önemli bir yer tutmaktadır. Kişisel korunma önlemlerinin alınabilmesi için kişilerin bulaşma yolu ve korunma önlemleri konularında bilinçlendirilmeleri önemlidir. Kişilerin bilinçlendirilmeleri için yaş grupları, sos-

yoekonomik düzey ve kültürel yapılar göz önünde bulundurularak eğitilmeleri, bilgi ve farkındalık düzeylerinde artış sağlanarak davranış değişikliği gerçekleştirilmesi elzemdir.

Önlemek, tedavi etmekten daha kolay ve maliyet-etkin bir yöntemdir. Hastalıkları önlemek için sunulan hizmetler koruyucu sağlık hizmetleri olup bu hizmetlerin arasında kişisel ve çevresel korunma önlemleri yer almaktadır.

HIV enfeksiyonu temel olarak üç yol ile bulaşmaktadır; HIV ile yaşayan kişiler ile korunmasız cinsel temas, HIV ile yaşayan kişilerin vücut sıvıları, kan ve kan ürünlerine temas ve HIV ile yaşayan anneden gebelik/doğum/emzirme sırasında bebeğe bulaşma. Son yıllarda kan nakli hizmetlerindeki gelişmelere bağlı olarak kan nakline bağlı gelişen HIV enfeksiyonu oranları azalmıştır. Virüsün bulaşmasını önlemek için ise tüm halka, yaş gruplarına uygun nitelikte HIV/AIDS bulaşma ve korunma yolları ile ilgili bilgilendirme yapmak, toplumu HIV/AIDS risklerinden korumak ve HIV ile yaşayan kadınlara üreme ve çocuk sağlığı bilgilendirmesi yaparak perinatal geçişi önlemek gerekmektedir.

Bu kapsamdaki hedefler;

- 1.1. Yeni enfeksiyonları azaltmak için toplumun HIV/AIDS hakkındaki bilgi düzeylerinin ve farkındalığının artırılması
- 1.2. Toplumun HIV enfeksiyonuna yönelik risklerden korunması
- 1.3. Tanı alan kişilerin tedavi devamlılığının sağlanması
- 1.4. Kilit popülasyona ulaşılması ve bu gruplara yönelik programlar geliştirilmesi
- 1.5. Enfeksiyon riskini azaltmada etkili önleyici müdahalelerin artırılması

Hedef 1.1. Yeni enfeksiyonları azaltmak için toplumun HIV/AIDS hakkındaki bilgi düzeylerinin ve farkındalığının artırılması

Toplumda yeni enfeksiyonların önlenmesi için en önemli adım halkın enfeksiyon ve bulaşma yolları hakkında farkındalığının artırılmasıdır. Çünkü toplumun hastalıklardan korunmasında en etkili yöntemlerden biri sağlık eğitimidir. Bireyler HIV'in bulaşma yolları hakkında bilgilendirildikleri takdirde etkili olan korunma yöntemlerini kullanarak enfeksiyon etkeninin geçişini engelleyebilir veya risk oluşturan davranışlardan kaçınabilirler. HIV/AIDS hakkındaki epidemiyolojik veriler bazı yaş gruplarının ve belli ortak özellikleri olan grupların bu bilgilendirme çalışmaları sırasında hedeflenmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Özellikle seks işçileri,

eşcinseller, trans bireyler, damar içi madde kullananlar başta olmak üzere riskli davranışta bulunan kişilerin ve ülkemizde hastalık insidansının diğer gruplardan yüksek olduğu 25–29 yaş arası kişilerin hastalık önleme faaliyetleri sırasında mutlaka göz önünde bulundurulması gerekmektedir.

Hedef 1.2. Toplumun HIV enfeksiyonuna yönelik risklerden korunması

Toplumun HIV enfeksiyonuna yönelik farkındalığını artırmanın yanında, HIV enfeksiyonuna yönelik risklerden korunmak için kişilerin ihtiyaç duydukları her an bilgilendirme hizmetinin var olması gerekmektedir. HIV açısından risk teşkil edebilecek davranışlarda bulunmamak en doğru yöntem olsa da bazı riskli durumlar için korunma yöntemleri ile ilgili bilgilendirme ve bu yöntemlerin kişilere sunulması da gereklidir. HIV/AIDS için riskli davranış olarak değerlendirilen korunmasız cinsel ilişki, birden fazla partnerin olması, madde kullanımı vb. riskli davranışların önlenmesi için programların geliştirilmesi önemlidir. Hâlihazırda HIV ile enfekte olma riski bulunan davranışlarda bulunmuş bireylere yönelik danışmanlık sunulması bir zorunluluktur. Bu nedenle danışmanlık hizmetlerinin ve korunma yöntemlerinin ulaşılabilirliğinin artırılması gerekmektedir. Mesleki risklerin azaltılabilmesi için riskli davranışlar doğru şekilde tanımlanmalı ve gerekli koruyucu önlemler alınmalıdır.

Hedef 1.3. Tanı alan kişilerin tedavi devamlılığının sağlanması

Günümüz tıp alanında yaşanan gelişmeler sayesinde birçok hastalık gibi HIV enfeksiyonunda da uzun ve sağlıklı/komplikasyonsuz bir yaşam sürdürülmesi mümkündür. Burada yapılması gereken hastaların tanı aldıktan sonra bir enfeksiyon hastalıkları uzmanı kontrolünde olmalarını sağlamaktır. Bu süreç içerisinde tedavi devamlılığı ve uyumun önemine ilişkin gerekli bilgilendirmeler yapılmalı ve kişilerin uygun zamanda, uygun tedavileri almaları sağlanmalıdır.

Etkin antiretroviral tedaviyle kanında HIV RNA'sı tespit edilemeyecek düzeye düşen kişiler, partnerlerine cinsel yolla HIV bulaştırmazlar. Bu kavram Belirlenemeyen=Bulaştırmayan (B=B) olarak tanımlanır. Bu kavram çok sayıda prospektif kohort çalışmalarıyla bilimsel olarak doğrulanmıştır. HIV RNA düzeyi <200 kopya/mL'den düşük olan kişiler korunmasız cinsel temas yoluyla partnerlerine virüsü bulaştırmazlar (11). Bu kavram, hem HIV ile yaşayan kişilerin damgalanmasının azaltılması hem de tedaviye uyumun artırılması açısından halk sağlığı bağlamında kritik öneme sahiptir. HIV enfeksiyonunun bulaşmasını önlemede B=B prensibiyle tanı alan tüm kişilerin tedavi devamlılığının sürdürülmesi önemlidir. B=B kavramı tüm paydaş-

lar tarafından bilinmeli ve içselleştirilmelidir. Toplumsal tüm bilgilendirmelerde mutlaka vurgulanmalıdır. B=B, kişilerin iş hayatlarına güvenle devam edebilmeleri, iş yerlerinde ayrımcılık yaşamamaları, sağlıklı olarak ülke ekonomisine katkı sağlamaları ve istedikleri zaman çocuk sahibi olabilmeleri için engel olmadığını ispatlamaktadır.

Hedef 1.4. Kilit popülasyona ulaşılması ve bu gruplara yönelik programlar geliştirilmesi

Kilit popülasyonlara ulaşılması ve bu gruplara yönelik özel programlar geliştirilmesi, HIV ile mücadelenin en kritik bileşenlerinden biridir. Erkeklerle seks yapan erkekler, seks işçileri, trans bireyler, uyuşturucu kullananlar ile hükümlü ve tutuklular gibi gruplar, epidemiyolojik veriler ışığında HIV açısından yüksek risk altında olup, hastalığın toplumda yayılımının kontrol altına alınmasında odak noktalarını oluşturmaktadır. Bu gruplara yönelik hedeflenmiş, erişilebilir ve damgalamayı azaltıcı müdahalelerin geliştirilmemesi hem HIV enfeksiyonunun kontrolünü güçleştirmekte hem de sağlık hizmetlerine erişimde eşitsizliklere yol açmaktadır. Bu nedenle, kilit popülasyonlara yönelik programların güçlendirilmesi; erken tanı, tedaviye erişim, bulaşın azaltılması ve toplum genelinde HIV'in yayılımının önlenmesi açısından hayati öneme sahiptir.

Hedef 1.5. Enfeksiyon riskini azaltmada etkili önleyici müdahalelerin artırılması

Enfeksiyon riskini azaltmada etkili önleyici müdahalelerin artırılması, HIV ile mücadelenin temel stratejilerinden biridir. Pre-exposure profilaksi (PrEP), post-exposure profilaksi (PEP) ve kondom dağıtımı gibi kanıta dayalı önleme yöntemleri, bireylerin enfeksiyondan korunmasında yüksek etkinlik sağlamaktadır. Bu müdahalelerin erişilebilirliğinin artırılması, özellikle yüksek risk altındaki bireylerde yeni HIV enfeksiyonlarının önlenmesi açısından kritik öneme sahiptir. Ayrıca, bu önleyici hizmetlerin yaygınlaştırılması yalnızca bireysel korunmayı güçlendirmekle kalmaz, aynı zamanda toplum düzeyinde HIV bulaş zincirinin kırılmasına da katkıda bulunur. Bu nedenle, PrEP, PEP ve kondom dağıtımı gibi müdahalelerin ulusal programlarda yaygın biçimde uygulanması, HIV epidemisinin kontrol altına alınmasında vazgeçilmez bir gereklilik olarak değerlendirilmelidir.

Tablo 1. Yeni HIV Enfeksiyonlarının Sayısının Azaltılması Amacı

AMAÇ 1	Yeni HIV enfeksiyonlarının sayısını azaltmak
Hedef 1.1	Yeni enfeksiyonları azaltmak için toplumun HIV/AIDS hakkındaki bilgi düzeylerinin ve farkındalığının artırılması
Faaliyetler	1. Yaygın ve örgün eğitim kurumlarında enfeksiyon, bulaşma ve korunma konularında farkındalık eğitimlerinin düzenlenmesi a. Millî Eğitim Bakanlığı çalışanlarının (öğretmenler, rehber öğretmenler, diğer personel) bilgi düzeyinin artırılması b. Öğretmen yetiştiren fakülte ve bölümlerin eğitim müfredatlarına 2017 yılında Yükseköğretim Kurulu (YÖK) tarafından eklenen sağlık dersi kapsamında cinsel yolla bulaşan enfeksiyonlar (CYBE) bilgisinin tüm eğitim fakültelerinde yaygınlaştırılması ve desteklenmesi c. Millî Eğitim Bakanlığı'nın örgün ve yaygın eğitim müfredatları kapsamında, HIV/AIDS bilgisinin yer almasının sağlanması 2. Topluma yönelik faaliyetler düzenlenmesi a. Ceza ve infaz kurumlarında bulunan hükümlü/tutuklulara ve çalışanlara yönelik farkındalık çalışmalarının yürütülmesi b. Kadın sığınma evleri, bakım evleri, engelli evleri gibi toplu yaşam alanlarında yaşayanlara ve çalışanlara, göçmen sağlığı merkezlerine yönelik bilgilendirme çalışmalarının yapılması c. Özel eğitim alan zihinsel özel gereksinimli bireylere ve eğitimcilerine yönelik bilgilendirme çalışmalarının yapılması d. Özellikle riskli davranışta bulunan gruplarla karşılaşan başta asayiş ve narkotik ekipleri olmak üzere ilgili kolluk kuvvetleri çalışanlarının bilgilendirilmesi e. HIV enfeksiyonu ve korunma yolları hakkında gençlere yönelik akran eğitimi dâhil farkındalık artırma programlarının geliştirilmesi/düzenlenmesi/desteklenmesine yönelik çalışmalar yürütülmesi f. Üniversitelerin sağlık hizmeti sunulan birimlerinde genç dostu merkezlerin kurulmasına yönelik çalışmaların planlanması g. Askerlik süresince gerçekleştirilen eğitimlerde CYBE ve HIV/AIDS hakkında bilgilendirmenin devamlılığının sağlanması h. Riskli gruplara yönelik bilgilendirme ve eğitim programlarının yürütülmesi

	i. 1 Aralık Dünya AIDS günü kapsamında farkındalık faaliyetlerinin düzenlenmesi
	j. Turizm çalışanlarının HIV/AIDS hakkında farkındalıklarının artırılması
	k. İş yeri hekimleri tarafından çalışanlara yönelik HIV/AIDS konusunda eğitimlerin verilmesi
	l. Medya çalışanlarının farkındalığının artırılarak halkın bilgilendirilmesinin desteklenmesi
	m. Sosyal medyada HIV farkındalığını artıracak etkileşimlere yönelik çalışmalarda bulunulması
	3. Sağlık çalışanlarına yönelik faaliyetler düzenlenmesi
	a. Mezuniyet öncesi eğitim programlarının gözden geçirilerek HIV/AIDS ile ilgili konuların güncellenmesi, standardizasyonunun sağlanması
	b. Sağlık kurumlarında görevli tüm personele HIV/AIDS konusunda standart hizmet içi eğitimlerin (ortak kullanılabilecek eğitim materyalleri üretilerek) düzenlenmesi
	c. Sağlık kurumlarında branşa özgü (enfeksiyon hastalıkları, kadın doğum, acil servis, cerrahi branşlar gibi) alanlara yönelik HIV ile yaşayan kişiye yaklaşımın uygulamalı olarak gösterildiği, rol yapma veya hasta simülasyonlarıyla desteklenen interaktif eğitimlerin düzenlenmesi
	d. Sağlık alanında yapılan kongrelerde HIV/AIDS oturumlarının yer alması (HIV/AIDS kontrol programının ve yürütülen hizmetlerin paylaşımı, HIV/AIDS ile ilgili damgalama ve ayrımcılık konularında seminerler düzenlenmesi)
	e. HIV/AIDS hakkında aile hekimlerine ve Aile Sağlığı Merkezi çalışanlarına eğitim verilmesi
Hedef 1.2	Toplumun HIV enfeksiyonuna yönelik risklerden korunması
Faaliyetler	1. HIV/AIDS'e yönelik mevcut danışmanlık ve test merkezlerinin sayısının ve erişilebilirliğinin artırılması
	2. Güvenli cinsel davranışları destekleyebilmek için kişilerin koruyucu yöntemlere ulaşımının kolaylaştırılması ve kullanımının artırılması
	3. Riskli davranış sonrası danışmanlık merkezlerine başvurunun teşvik edilmesi
Hedef 1.3	Tanı alan kişilerin tedavi devamlılığının sağlanması

Faaliyetler	1. Tedavi uyumu ve devamlılığının sağlanması konusunda HIV ile yaşayan kişilere danışmanlık verilmesi
	2. HIV enfeksiyonunun tedavi edilebilir bir enfeksiyon olduğu ve düzenli tedavi altında olmanın HIV enfeksiyonunun AIDS evresine ilerlemesini engelleyip bulaştırıcılığı azaltacağına dair toplumsal farkındalık çalışmaları yapılması
	3. Tedavi uyumunu artırıcı uygulamaların belirlenmesi ve teşvik edilmesi
Hedef 1.4	Kilit popülasyona ulaşılması ve bu gruplara yönelik programlar geliştirilmesi
Faaliyetler	1. Kilit popülasyonun büyüklük, dağılım, operasyon dinamikleri ve gereksinimlerini belirlemek ve bu gruplardaki HIV ve CYBE prevalansını tespit etmek amacıyla belirli aralıklarla biyodavranışsal çalışmaların yürütülmesi
	2. Madde kullananların riskli davranışlarının önlenmesine yönelik programlar geliştirilmesi, AMATEM gibi kuruluşlarla HIV hizmet birimlerinin entegre edilmesinin sağlanması
	3. Bağımlılık tedavisi yürüten merkezlerde görev yapan personelin HIV/AIDS konusunda bilgi düzeyinin artırılması
	4. Bağımlılık tedavisi yürüten merkezlere başvuran kişilere eğitim ve bilgilendirme faaliyetleri yapılması
	5. Kilit popülasyonda HIV enfeksiyonu farkındalığının artırılmasına yönelik çalışmalar yapılması
	6. Ceza ve infaz kurumlarında bulunan hükümlü ve tutukluların HIV yönünden gönüllülük esasına dayanarak taranması
	7. Sivil Toplum Kuruluşları (STK) ve topluluk liderleri ile iş birliği yapılması
	8. Risk gruplarında testlerin kolaylıkla erişilebilir olmasının sağlanması
Hedef 1.5	Enfeksiyon riskini azaltmada etkili önleyici müdahalelerin artırılması
Faaliyetler	1. Temas öncesi profilaksi uygulaması için gerekli düzenleme çalışmalarının yapılması
	2. Temas sonrası profilaksi uygulaması kapsamının genişletilmesi için gerekli düzenlemelerin yapılması
	3. Hastane eczanelerinde temas sonrası profilaksi amacıyla kullanılmak üzere uygun ilaç rejimlerinin bulundurulması
	4. Kondoma ulaşımın kolaylaştırılması için çalışmaların yapılması

Amaç 2. HIV/AIDS'e Yönelik Sağlık Hizmetlerinin Kapasitesini Geliştirmek ve HIV/AIDS İlişkili Ölümleri Azaltmak

HIV/AIDS ile etkili mücadelede, Bakanlığımızın sağlık hizmeti sunum kapasitesinin hem nitelik hem de nicelik açısından güçlendirilmesi temel bileşenlerden biridir. HIV enfeksiyonunun ilk yıllarında tanı, bildirim ve korunmaya yönelik birçok düzenleme hayata geçirilmiş; sağlık alanındaki ilerlemelere paralel olarak bu mevzuatların güncellenmesi gerekliliği ortaya çıkmıştır. Özellikle tanı, doğrulama ve ilaç direncinin saptanmasına yönelik laboratuvar kapasitesinin, bilimsel gelişmeler doğrultusunda güçlendirilmesi önem taşımaktadır. Bu süreçte, bireylere verilen danışmanlık hizmetleri, riskli davranışlar sonrası test yaptırmaya eğilimini artırmakta ve erken tanıya katkı sunmaktadır. Anonim testlerin yanı sıra danışmanlık hizmetlerinin de sunulduğu test merkezlerinin sayısının artırılması, erişilebilirliği artırarak test oranlarını yükseltecektir.

HIV ile yaşayan kişilerin yaşadığı sağlık sorunlarının temelinde bağışıklık sisteminin baskılanması yatmakta olup, bu durum fırsatçı enfeksiyonlara karşı duyarlılığı artırmaktadır. Virüsü alan kişilere en kısa sürede tanı konulması ve erken dönemde tedaviye başlanması, tedavi altındaki kişilerin tedavi devamlılıklarının sağlanması, AIDS gelişimini, enfeksiyona bağlı ölümleri ve fırsatçı enfeksiyonları önlemeye katkı sağlayacaktır.

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ), sürveyansı “eyleme geçmek üzere veri toplama süreci” olarak tanımlamaktadır. Etkin bir sürveyans sistemi aracılığıyla HIV enfeksiyonuna ilişkin bildirimler toplanmakta, analiz edilmekte ve elde edilen veriler doğrultusunda sağlık politikaları geliştirilmektedir. HIV ile yaşayan ya da HIV ile karşılaşma riski taşıyan kişilerin takibinin sağlanabilmesi için güçlü bir sürveyans altyapısı gereklidir. Bu bağlamda, tanı, danışmanlık ve tedavi hizmetlerine erişimin kolaylaştırılması adına ‘Gönüllü Danışmanlık ve Test Merkezleri’nin hem sayı hem de hizmet kapasitesi açısından artırılması büyük önem taşımaktadır. HIV/AIDS ile etkili mücadelede lojistik altyapının yanı sıra nitelikli insan gücü kapasitesinin de artırılması kritik bir gerekliliktir.

Bu kapsamdaki temel hedefler:

- 2.1 HIV/AIDS hakkındaki mevzuata dair gerekli düzenlemelerin yapılması
- 2.2 Gönüllü Danışmanlık ve Test Merkezleri’nin sayısının artırılması
- 2.3 Sağlık hizmeti ilişkili HIV geçişinin önlenmesi

- 2.4 Kan ürünlerinin kullanımına bağlı HIV enfeksiyonu bulaşma riskinin önlenmesi
- 2.5 Sürveyans sisteminin güçlendirilmesi
- 2.6 Tanı konulan kişilerde fırsatçı enfeksiyonların ve ko-enfeksiyonların saptanması, kontrol altına alınması ve bu enfeksiyonlarla ilişkili mortalitenin azaltılması
- 2.7 Perinatal enfeksiyonun tamamen önlenmesi (Gebelik, doğum ve emzirme dönemlerinde HIV edinen bebek sayısının sıfıra indirilmesi)
- 2.8 Tedavi alan ve viral baskılanma sağlanan vaka sayısının artırılması
- 2.9 Laboratuvar kapasitesinin artırılması
- 2.10 Sağlık insan gücü kapasitesinin artırılması
- 2.11 Çoklu ilaç direnci vakalarının yönetimi için direnç testi yapan merkezlerin desteklenmesi, yeni nesil ilaçlara (dirençli vakalar için) erişimin kolaylaştırılması
- 2.12 HIV test uygulamalarının standardizasyonunun sağlanması
- 2.13 Cinsel şiddet sonrası HIV ve diğer CYBE'lerin geçişinin engellenmesi

Hedef 2.1. HIV/AIDS hakkındaki mevzuata dair gerekli düzenlemelerin yapılması

Bulaşıcı hastalık kontrolünde mevzuat düzenlemeleri önemli yer tutar. Bulaşıcı hastalıklar içinde yer alan HIV enfeksiyonu yasal düzenlemelere ihtiyaç duyulan alanlardan biridir. Bu düzenlemeler arasında enfeksiyonun tanı, takip ve bilgilendirme süreçleri, riskli temas vakalarında izlenecek standart prosedürler, HIV ile yaşayan kişilerin her koşulda tanı ve sağlık hizmetine ulaşmaları ile ilgili düzenlemeler, HIV ile enfekte sağlık çalışanlarına yönelik çalışma hayatı ve sosyal güvenlik uygulamalarını kapsayan düzenlemeler, koruyucu önlemler konusunda gerekli mevzuat düzenlemeleri yer almalıdır.

Hedef 2.2. Gönüllü Danışmanlık ve Test Merkezleri'nin sayısının artırılması

HIV enfeksiyonunun AIDS evresine ilerlemeden ve fırsatçı enfeksiyonlar gelişmeden önce erken tanı alması büyük önem taşımaktadır. Erken tanı ile bireyin zamanında uygun tedaviye erişiminin sağlanması, HIV ile yaşayan kişilerin uzun süre sağlıklı ve kaliteli bir yaşam sürmelerini mümkün kılmaktadır. Bu doğrultuda yürütülen çalışmaların özellikle hassas ve kırılgan gruplara ulaştırılması, mücadelenin etkinliğini artıracaktır.

Bununla birlikte, bireylerin damgalanma korkusu nedeniyle test yaptırmaktan kaçınmalarını önlemek amacıyla anonim test seçenekleri sunulması ve bu seçeneklere ilişkin farkındalığın artırılması test oranlarını yükseltmede önemli bir strateji olacaktır.

HIV/AIDS Gönüllü Danışmanlık ve Test Merkezleri (GDTM), anonim ve ücretsiz hizmet sunan önemli yapılardır. Bu merkezler, HIV/AIDS şüphesi taşıyan bireylere bilgi ve danışmanlık hizmeti sağlamakta; talep eden kişilere ise anonim ve ücretsiz test imkânı sunmaktadır. GDTM sayılarının ve mevcut GDTM’lerde uygulanan test sayısının artırılması HIV/AIDS ile mücadelede kritik öneme sahiptir. GDTM bünyesinde sunulan danışmanlık ve bilgilendirme hizmetleri temas öncesi ve temas sonrası profilaksi, korunma yolları ve diğer CYBE’ye karşı aşılama bilgilerinin topluma aktarılmasını sağlamaktadır. Ayrıca, GDTM’lerden hizmet alan kişiler ile kurum personelinin geri bildirimlerinin sistematik olarak toplanması ve bu geri bildirimler doğrultusunda hizmet sunumunda gerekli düzenlemelerin yapılması, uygulanan stratejilerin etkinliğini artırmada önemli katkı sağlayacaktır.

Hedef 2.3. Sağlık hizmeti ilişkili HIV geçişinin önlenmesi

HIV enfeksiyonu, etkin ve doğru uygulanan koruyucu yöntemlerle tamamen önlenebilir bir hastalıktır. Bu bağlamda, sağlık hizmeti sunumu sırasında ya da sağlık hizmeti alımı esnasında HIV bulaşmasının meydana gelmesi, günümüz tıbbi bilgi ve uygulamaları ışığında kabul edilebilir bir durum değildir. Nitekim günümüzde sağlık hizmeti ile ilişkili HIV edinen vaka sayısı neredeyse sıfıra inmiş durumdadır. Ancak bu başarının sürdürülebilirliği için sürekli önlem alınması ve mevcut uygulamaların titizlikle sürdürülmesi gerekmektedir.

Özellikle sağlık çalışanlarının mesleki temas yoluyla HIV enfeksiyonuna karşı korunması için standart önlemler kapsamında uygulanacak protokollerin açık bir şekilde tanımlanması, uygulanabilirliğinin denetlenmesi ve bilimsel gelişmeler doğrultusunda düzenli olarak güncellenmesi büyük önem taşımaktadır. Bu çabalar hem sağlık çalışanlarının güvenliğini sağlamak hem de sağlık hizmetinin kalitesini sürdürmek açısından kritik bir gerekliliktir.

Hedef 2.4. Kan ürünlerinin kullanımına bağlı HIV enfeksiyonu bulaşma riskinin önlenmesi

Bu hedefe yönelik başlangıç noktası, kan bağışlarında bağışçı değerlendirmesinin optimal şartlarda yapılmasını sağlayacak düzenlemelerin yapılmasıdır. Bu kapsamda yönlendirilmiş kan bağış oranının azaltılması, tüm kan bileşenlerinin gönüllü ve düzenli kan bağışçılarından

sağlanması önem arz etmektedir. Bir diğer unsur taramalarda daha etkin moleküler yöntemlerin kullanım oranlarının %100 olarak sürdürülmesinin sağlanmasıdır. Halen Kızılay Genel Müdürlüğü tarafından çalışmaları yürütülen “Hasta Kan Yönetimi Projesi”nin uygulanması, gereksiz kan transfüzyonu oranlarının azaltılmasına ve HIV enfeksiyonu bulaşma riskinin önlenmesine katkı sağlayacaktır.

Hedef 2.5. Sürveyans sisteminin güçlendirilmesi

Sürveyans “verilerin sistematik biçimde devamlı toplanması, sınıflandırılması, analizi ve yorumlanması ile bu bilgilerin, önlem almak için bu bilgilere ihtiyaç duyanlara dağıtılması” olarak tanımlanmaktadır. HIV/AIDS ile ilgili yürütülen sürveyans ile enfeksiyonun halk sağlığı üzerindeki etkisi ve eğilimleri belirlenebilir. Ayrıca HIV/AIDS sürveyansı; HIV/AIDS müdahale programlarına yönelik ihtiyacı göstermek; planlama sırasında kaynak tahsisi yapmak, koruma ve kontrol önlemleri ile müdahale stratejilerinin etkinliğini gözetmek, müdahaleleri hedeflemek için yüksek risk altındaki nüfus gruplarını belirlemek, virüsün yayılmasına ve AIDS’e ilerlemesine ilişkin risk faktörleri hakkındaki çalışmalara yol göstermek açısından da önemli kullanım alanlarına sahiptir. Bütün bu sağladığı avantajlar nedeniyle sürveyans sisteminin güncellenerek güçlendirilmesi, hatta biyodavranış verilerinin elde edilmesini sağlayacak ikinci nesil sürveyansların yürütülmesi ve bu sistemlerden elde edilen veriler yardımıyla HIV ile enfekte kişi sayısı, kilit popülasyon büyüklük tahminlerinin yapılması iyi bir hizmet planlaması ve sunumu için gereklidir.

Hedef 2.6. Tanı konulan kişilerde fırsatçı enfeksiyonların ve ko-enfeksiyonların saptanması, kontrol altına alınması ve bu enfeksiyonlarla ilişkili mortalitenin azaltılması

HIV ile yaşayan kişiler enfeksiyonun immün baskılayıcı doğasından kaynaklanan sebeplerle diğer enfeksiyöz ajanlara yatkınlık taşımaktadırlar. HIV ile yaşayan kişiler, tüberkülozun yanı sıra cinsel veya kan yoluyla bulaşan hepatit B, hepatit C, sifiliz ve gonore gibi enfeksiyonlarla ko-enfeksiyon gelişimi açısından yüksek risk altındadır. Fırsatçı enfeksiyonlar ve ko-enfeksiyonlar HIV enfeksiyonu seyrini olumsuz yönde etkileyerek morbidite ve mortaliteye neden olurlar. Bu nedenle tanı alan bireylerin fırsatçı enfeksiyonlar ve ko-enfeksiyonlar açısından taranması, tedavilerinin sağlanması gereklidir. Ko-enfeksiyonların yönetiminde, ulusal ve uluslararası kılavuzlardaki protokollere uyulması önem taşımaktadır.

Hedef 2.7. Perinatal enfeksiyonun tamamen önlenmesi (Gebelik, doğum ve emzirme dönemlerinde HIV edinen bebek sayısının sıfıra indirilmesi)

Bu hedefe ulaşmak için başlangıç noktası, tüm gebelerin HIV enfeksiyonu yönünden taranması olmalıdır. HIV ile yaşayan kadınlar istedikleri takdirde çocuk sahibi olabilirler. Bu nedenle HIV ile yaşayan kadınlara üreme sağlığı bilgisi verilmeli, farkındalık kazandırılmalı ve gebeliği planlayıcı yöntemlere ulaşılabilirlikleri artırılmalı ya da gebe kalmaları için destekte bulunulmalıdır. Burada önemli olan dünyaya gelecek bebeğin yaşama ve sağlık haklarının korunmasıdır. Bu adımlar uygulandığında dünyaya gelecek bebeğin HIV ile enfekte olması engellenebilir. Bu kapsamda; gebelik boyunca, doğum sırasında ve sonrasında uygulanacak tedavi ve profilaksiye yönelik düzenlemelerin ve izlenecek algoritmaların ilgili tüm sağlık personeli tarafından bilinirliğinin sağlanması ve ilaçların kolaylıkla ulaşılabilir olması gereklidir.

Hedef 2.8. Tedavi alan ve viral baskılanma sağlanan vaka sayısının artırılması

HIV ile yaşayan kişilerin zamanında ve uygun tedaviye erişimi, enfeksiyonun kontrol altına alınması açısından kritik öneme sahiptir. Bu sürecin etkin şekilde yürütülebilmesi için tanı konulan kişilerin danışmanlık ve tedavi hizmetlerine doğru ve zaman kaybetmeden yönlendirilmesi, ayrıca özellikle viral yükün baskılanamadığı durumlarda uygun tedavi protokolünün belirlenebilmesi amacıyla direnç testlerinin gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Uygun tedaviye erişimi sağlanan bireylerde viral yük baskılanacak, enfeksiyonun AIDS'e ilerlemesi önlenecek ve HIV ile yaşayan kişilerin daha yüksek yaşam kalitesine sahip bir hayat sürmeleri mümkün olacaktır.

Hedef 2.9. Laboratuvar kapasitesinin artırılması

HIV/AIDS kontrolünde en önemli kontrol noktalarından biri laboratuvardır. Türkiye'de HIV testi, kamu ve özel sağlık kuruluşlarında yaygın olarak erişilebilir durumdadır. Yüksek tanı testi kapasitesi sayesinde ülkemizde 2024 yılı içerisinde 13.447.925 farklı kişiye 19.566.237 Anti-HIV testi uygulanmıştır. Tanı testlerinin yanı sıra doğrulama testleri ve anti-viral direnç testleri çalışılan laboratuvarlara numune gönderim prosedürlerinin belirlenmesi, laboratuvarların çalışma standartlarının belirlenmiş olması, alt yapı ve teknik işgücünün niceliksel ve niteliksel olarak artırılması HIV ile yaşayan kişinin tedavi ve izlem sürecinin şekillendirilebilmesi için gereklidir. Ayrıca kilit popülasyonun tanıya ulaşabilmesi için anonim test imkânının da yaygınlaştırılması önemlidir. Bu bağlamda ülkemizde 2025 yılı içerisinde aktif çalışan GDTM sayısı altıdan on üçe çıkarılmış olup yeni merkezlerin açılış süreçleri devam

etmektedir. GDTM'lere ek olarak sivil toplum kuruluşlarında hızlı tanı testi imkânı sunulması tanı testi kapasitesinin artırılmasını sağlayacaktır.

Hedef 2.10. Sağlık insan gücü kapasitesinin artırılması

Sağlık personelinin gerek mezuniyet öncesinde gerekse hizmet içi eğitim yolu ile bilgi ve becerisinin artırılması sağlık hizmeti sunumunun niteliğini etkileyen en önemli unsurlardan biridir. Özellikle HIV/AIDS gibi hastalıklar için konuya özel hastaya yaklaşım ve danışmanlık eğitimi gereklidir. Ayrıca bu alanlarda eğitim almış sağlık çalışanlarının da bu alanda çalışmaya devam etmesi için düzenlemeler yapılması gereklidir.

Hedef 2.11. Çoklu ilaç direnci vakalarının yönetimi için direnç testi yapan merkezlerin desteklenmesi, yeni nesil ilaçlara (dirençli vakalar için) erişimin kolaylaştırılması

Çoklu ilaç direnci olan HIV vakalarının yönetimi, tedavi başarısızlıklarının önlenmesi ve hastalığın kontrol altına alınabilmesi açısından kritik öneme sahiptir. Direnç testi yapan merkezlerin desteklenmesi, doğru tedavi rejimlerinin belirlenmesini sağlayarak tedavi etkinliğini artırır ve bulaş riskini azaltır. Ayrıca, yeni nesil antiretroviral ilaçlara erişimin kolaylaştırılması, mevcut tedavi seçeneklerine direnç geliştiren vakalarda yaşam kalitesinin korunmasına, mortalite ve morbiditenin azaltılmasına katkı sağlar. Bu nedenle, direnç yönetimi ve yeni tedavilere erişim HIV/AIDS kontrol programlarının sürdürülebilirliği için vazgeçilmez unsurlardır.

Hedef 2.12. HIV test uygulamalarının standardizasyonunun sağlanması

HIV test uygulamalarının standardizasyonu hem bireysel hem de toplumsal düzeyde güvenilir tanı süreçlerinin tesis edilmesi açısından büyük önem taşımaktadır. Farklı sağlık kurumlarında uygulanan test uygulamalarının (onam süreçleri, test sonuçlarının raporlanması gibi) değişkenlik göstermesi, halk sağlığı müdahalelerinin etkinliğini olumsuz etkileyebilir. Standartize test algoritmaları sayesinde tanı doğruluğu artırılırken, epidemiyolojik verilerin karşılaştırılabilir olması da sağlanmakta; bu da ulusal ve uluslararası düzeyde HIV sürveyans sistemlerinin güçlendirilmesine katkıda bulunmaktadır. Ayrıca, test sonuçlarına dayalı olarak alınan klinik ve halk sağlığı kararlarının tutarlılığı, yalnızca bilimsel geçerliliği kanıtlanmış ve standart protokollere dayanan test uygulamalarıyla mümkün olabilmektedir. Bu bağlamda, HIV testlerinin standardizasyonu hem bireylerin doğru tanı ve tedaviye yönlendirilmesini hem de HIV salgınının etkin bir biçimde izlenmesini ve kontrolünü destekleyen temel bir yapı taşıdır.

Hedef 2.13. Cinsel şiddet sonrası HIV ve diğer CYBE'lerin geçişinin engellenmesi

Cinsel şiddet; HIV, hepatit B, sifiliz, gonore ve klamidya gibi cinsel yolla bulaşan enfeksiyonlar (CYBE) için bulaşma riskini yükseltir. UNAIDS cinsel şiddete maruz kalan bireylerde, ilk 72 saat içinde başlatılan temas sonrası profilaksinin HIV geçişini %80'e varan oranlarda engelleyebildiğini vurgulamaktadır (12). Bu sürede profilaksi uygulanmadığı takdirde önlenbilir olan enfeksiyonlar hem birey hem toplum düzeyinde uzun vadeli morbidite ve maliyet yaratabilmektedir. Cinsel şiddet sonrası HIV ve diğer CYBE'lerin geçişini engellemek; HIV nedeni ile ömür boyu sürececek antiretroviral tedavi ihtiyacını ortadan kaldırmaktadır ve CYBE'ye bağlı infertilite, ektopik gebelik, kronik pelvik ağrı vb. komplikasyonları önlemektedir. Bir HIV enfeksiyonunun yaşam boyu maliyeti, tek bir temas sonrası profilaksi küründen yüzlerce kat fazladır ve erken profilaksi salgın zincirini kırmaktadır. Aynı zamanda temas sonrası profilaksinin psikolojik iyileşme sürecine katkısı büyüktür; “enfeksiyon korkusu”nun azalması travma sonrası stres bozukluğu riskini düşürmektedir.

Cinsel şiddet sonrası HIV ve CYBE'lerin önlenmesi, insan hakları temelli bir sağlık hizmeti ve salgın kontrol stratejisidir. Kılavuzlarla uyumlu erken müdahaleler hem mağdurun yaşam kalitesini korur hem de toplumun enfeksiyon yükünü azaltır. Dolayısıyla, temas sonrası profilaksi rejimlerinin erişilebilir, ücretsiz ve kesintisiz sunulması, modern sağlık sistemlerinin vazgeçilmez sorumluluğudur.

Tablo 1. HIV/AIDS’e Yönelik Sağlık Hizmetlerinin Kapasitesinin Geliştirilmesi ve HIV/AIDS ilişkili Ölümlerin Azaltılması Amacı

AMAÇ 2	HIV/AIDS’e yönelik sağlık hizmetlerinin kapasitesini geliştirmek ve HIV/AIDS ilişkili ölümleri azaltmak
Hedef 2.1	HIV/AIDS hakkındaki mevzuata dair gerekli düzenlemelerin yapılması
Faaliyetler	1. Enfeksiyonun tanı, takip ve bilgilendirme ile ilgili mevzuatının düzenlenmesi 2. Evlilik Öncesi Sağlık Muayeneleri Mevzuatının ve işleyişinin ihtiyaçlar doğrultusunda güncellenerek sürdürülmesi 3. Hasta yakınlarına ve üçüncü şahıslara (veli, vasi, eş adayı, hükümlü/tutuklu) yapılacak bilgilendirmelere yönelik mevzuat düzenlemelerinin yapılması 4. HIV ile yaşayan kişilerin çalışma yaşamı ve sosyal güvenlik uygulamalarını kapsayan düzenlemeler için çalışmaların yapılması 5. Riskli temas vakalarında klinik yönetim algoritmalarının belirlenmesi ve temas sonrası profilaksi için gerekli düzenlemelerin yapılması 6. HIV/AIDS sürveyansına yönelik mevzuatın düzenlenmesi
Hedef 2.2	Gönüllü Danışmanlık ve Test Merkezleri’nin sayısının artırılması
Faaliyetler	1. GDTM sayısının %50, GDTM’lerde uygulanan test sayısının %100 oranında artırılması 2. GDTM hizmet sunumunun ve personel eğitimlerinin standardizasyonunun ve sürekliliğinin sağlanması 3. HIV/AIDS’ten korunma ve bulaşma yolları konusunda bilgi verilmesi, ücretsiz ve gizlilik esasları içerisinde HIV test hizmetinin sunulması, test öncesi ve sonrasında danışmanlık hizmetinin verilmesi, tedavi için bir merkeze yönlendirme yapılması amacıyla GDTM için ilgili standart uygulama rehberlerinin güncellenmesi 4. GDTM’lerin mesai saatleri dışında da ulaşılabilirliğini ve erişilebilirliğini artırmaya yönelik dış ulaşım aktivitelerinin planlanması ve yürütülmesi 5. GDTM personeline yönelik güncelleme eğitimleri yapılması ve karşılaşılan sorunlara yönelik geri bildirim alınması
Hedef 2.3	Sağlık hizmeti ilişkili HIV geçişinin önlenmesi
Faaliyetler	1. Standart enfeksiyon kontrol önlemlerine uyumun artırılması

	2. Mesleki temas durumlarında temas sonrası profilaksi protokollerinin ve iş akış şemalarının güncellenmesi ve sağlık kurumlarında uygulamalarının sürdürülmesi
	3. Sağlık kurumlarında güvenli enjektör kullanımının teşvik edilmesi
	4. Mevcut algoritmaların afiş olarak basılması ve bilinirliğinin artırılması
Hedef 2.4	Kan ürünlerinin kullanımına bağlı HIV enfeksiyonu bulaşma riskinin önlenmesi
Faaliyetler	1. Kan bağışlarında bağışçı değerlendirmesinin optimal şartlarda yapılması
	2. Yönlendirilmiş bağış oranının azaltılması, tüm kan bileşenlerinin gönüllü ve düzenli kan bağışçılarından sağlanması
	3. Taramalarda moleküler yöntemlerin kullanım oranlarının %100 olarak sürdürülmesi
	4. Hasta kan yönetimi projesinin uygulanması, gereksiz kan transfüzyonu oranlarının azaltılması
	5. Hemovijilans sistemlerinin daha etkin çalışmasının sağlanması amacıyla eğitim faaliyetlerinin yürütülmesi
	6. Kan hizmetlerinin etkin bir şekilde yönetilebilmesi için bu konudaki eğitim ve denetim işlevlerinin geliştirilmesi
Hedef 2.5	Sürveyans sisteminin güçlendirilmesi
Faaliyetler	1. Mevcut sürveyans sisteminin kontrol programına girdi sağlayacak şekilde; geri bildirim, raporlama, veri toplama ve analiz süreçlerinin düzenlenerek elektronik HIV/AIDS Bilgi Sisteminin güncellenmesi
	2. Sağlık çalışanlarının HIV/AIDS bildirimleri ve mahremiyet ilkeleri hakkında bilgilendirilmesi
	3. Küresel hedeflerle uyumlu olacak şekilde ülkemizde HIV ile yaşayan kişilerin tahmini sayısının ve özelliklerinin belirlenmesi
	4. Biyodavranış araştırmaları ve sekonder sürveyans çalışmalarının desteklenmesi ve yürütülmesi
	5. Geçici barınma kampları ve insani yardım alanlarında görevli sağlık çalışanlarının HIV/AIDS bildirimleri ve mahremiyet ilkeleri hakkında bilgilendirilmesi
	6. HIV bulaşma dinamiklerini ve gelecekteki olası eğilimleri öngörmek için modelleme araçlarının kullanılması

	7. Uluslararası kurumlar (DSÖ, UNAIDS, ECDC gibi) ve bölgesel HIV sürveyans ağlarıyla iş birliği yapılarak vaka tanımı, veri toplama ve raporlama standartlarının uyumlaştırılması, ortak eğitim programları düzenlenmesi ve deneyim paylaşım toplantılarının gerçekleştirilmesi
Hedef 2.6	Tanı konulan kişilerde fırsatçı enfeksiyonların ve ko-enfeksiyonların saptanması, kontrol altına alınması ve bu enfeksiyonlarla ilişkili mortalitenin azaltılması
Faaliyetler	1. Fırsatçı enfeksiyonların ve ko-enfeksiyonların tespit ve takip edilmesine yönelik programların geliştirilmesi ve sürveyans programına entegre edilmesi 2. İndikatör hastalık varlığında HIV enfeksiyonu taranması için gerekli düzenlemelerin yapılması 3. Bağışıklama dâhil olmak üzere profilaksi algoritmasının hazırlanması 4. HIV ko-enfeksiyonlarından korunmaya yönelik bağışıklama hizmetlerine erişimin güçlendirilmesi
Hedef 2.7	Perinatal enfeksiyonun tamamen önlenmesi (Gebelik, doğum ve emzirme dönemlerinde HIV edinen bebek sayısının sıfıra indirilmesi)
Faaliyetler	1. Doğum öncesi HIV enfeksiyonu yönünden tüm gebelerin taranması için program geliştirilmesi, gebelerin periyodik muayeneleri sırasında HIV enfeksiyonu yönünden değerlendirilmesi ve gebelik sonrası kişisel korunma yöntemleri hakkında danışmanlık verilmesi 2. HIV ile yaşayan gebelerin gebelikleri sürecince tedavi devamlılığı konusunda farkındalıklarının artırılmasına yönelik program geliştirilmesi 3. Sosyal güvencesi olmayan HIV ile yaşayan gebelerin gebelik süresince kesintisiz tedaviye ulaşımını sağlayacak mekanizmaların geliştirilmesi 4. Genel Sağlık Sigortası (GSS) kapsamında olmayan yabancı uyruklu gebelerin tedavi erişimlerinin sağlanması için mekanizmalar ve uygulamalar geliştirilmesi 5. HIV ile yaşayan veya doğum eyleminden hemen önce, şüpheli HIV testi pozitifliği tespit edilen gebelerde anneye ve bebeğe profilaksi uygulamasının sağlanması 6. Doğum eyleminden hemen önce, şüpheli HIV testi pozitifliği olan gebeliklerde anneye doğumdan önce bebeğe doğumdan sonra gereksiz profilaksi uygulamalarının önlenmesi için hızlı test temininin ve erişilebilirliğinin sağlanması 7. Her ilde doğum sırasında anne ve bebek için profilaksinin ulaşılabilirliğinin sürdürülmesi ve hızlı erişimin sağlanması

	8. HIV ile yaşayan annelerden doğan bebeklerin enfeksiyon tedavilerinin sağlanması, emzirilmemeleri konularında farkındalık artırıcı tedbirlerin geliştirilmesi
	9. HIV ile yaşayan anneden doğan bebeklere ücretsiz mama desteği sağlanması için çalışmaların yapılması
Hedef 2.8	Tedavi alan ve viral baskılanma sağlanan vaka sayısının artırılması
Faaliyetler	1. "Test et ve en kısa sürede tedavi et" yaklaşımının tüm ülke genelinde uygulamaya konulması
	2. Tedavi protokollerinde yer alan ilaçlara erişimin sağlanması
	3. Tedavi ve takip hizmetlerinin kalitesinin muhafaza edilerek güçlendirilmesi
	4. Vakalarda viral baskılanmanın izlenmesi
	5. İlaç direnci izlem protokollerinin geliştirilmesi ve uygulamaya konulması, direnç verilerinin düzenli yıllık olarak yayınlanması
	6. Direnç gelişimi riski olan vakaların erken tespiti ve tedavi rejimi değişikliği için hızlı mekanizmalar geliştirilmesi
	7. Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) güvencesi olmayan HIV ile yaşayan kişilerin tedaviye erişimini ve kesintisiz tedavi almasını sağlayacak mekanizmaların geliştirilmesi için çalışmalar yapılması
	8. Tedavide kullanılan ilaçların ülkede uygun farmasötik şekil ve dozlarda bulunmasının sağlanması
	9. İlaçlara düzenli ve kolay erişilebilirliğin sağlanması
	10. Doğal afet gibi olağanüstü durumlarda ilaca erişim planı hazırlanması
	11. Kişiselleştirilmiş, daha erişilebilir ve sürdürülebilir sağlık hizmetleri için çalışmalara başlanması
Hedef 2.9	Laboratuvar kapasitesinin artırılması
Faaliyetler	1. Numune alım, gönderim ve laboratuvardan geri bildirim süreçlerinin ihtiyaç halinde güncellenmesi
	2. Laboratuvarda kullanılacak test yöntemlerine dair algoritmanın düzenli olarak güncellenmesi
	3. Farklı anonim test yaklaşımlarının kullanıma sunulması
	4. Doğrulama testleri için yetkilendirilmiş laboratuvar sayısının artırılması

	5. Viral yük, CD4 hücre sayısı ve fırsatçı enfeksiyon testlerinin çalışıldığı merkez sayısının artırılması
	6. Antiviral direnç testlerinin çalışıldığı merkez sayısının artırılması
	7. Genomik sürveyans stratejisinin geliştirilmesi
Hedef 2.10	Sağlık insan gücü kapasitesinin artırılması
Faaliyetler	1. Sağlık personeli yetiştirilen tüm okulların mezuniyet öncesi ve sonrası eğitim müfredatlarında HIV enfeksiyonu ve HIV ile yaşayan kişilere yaklaşım, damgalama, ayrımcılık, mahremiyet ihlali konularının yer almasının sağlanması 2. Mezuniyet sonrası hizmet içi eğitim programlarının içerisinde HIV enfeksiyonu konusunun yer alması 3. Sağlık kurumlarında başta HIV ile yaşayan kişilere bakım sunanlar olmak üzere tüm sağlık çalışanları ve sağlık hizmetleri dışında çalışan diğer personele HIV enfeksiyonu konusunda eğitimler düzenlenmesi 4. Sağlık alanında yapılan kongrelerde kan ve cinsel yolla bulaşan hastalıklara dair oturumların yer alması (HIV enfeksiyonu önleme ve kontrol programının paylaşımı, HIV enfeksiyonu, damgalama ve ayrımcılık konularında seminerler düzenlenmesi) 5. Aile hekimlerine yönelik HIV enfeksiyonu hakkında eğitimlerin verilmesi 6. HIV enfeksiyonu takip ve tedavisinde desentralizasyonun sağlanması için enfeksiyon hastalıkları uzmanlarının ve ilgili sağlık personelinin güçlendirilmesi eğitimlerinin düzenlenmesi 7. HIV enfeksiyonu takibi yapılan sağlık kuruluşlarının kapasite ve yeterliliğinin standardize edilmesi
Hedef 2.11	Çoklu ilaç direnci vakalarının yönetimi için direnç testi yapan merkezlerin desteklenmesi, yeni nesil ilaçlara (dirençli vakalar için) erişimin kolaylaştırılması
Faaliyetler	1. İlaç temini ve geri ödeme süreçlerinde hızlandırılmış onay mekanizmaları oluşturarak dirençli vakalarda yeni nesil ilaçlara erişimi hızlandırmak 2. Direnç testi yapan merkezlerde cihaz, kit ve teknik personel desteği sağlanarak test kapasitesini artırmak
Hedef 2.12	HIV test uygulamalarının standardizasyonunun sağlanması

Faaliyetler	1. Uygulanan HIV testlerinde gönüllülük ve gizlilik ilkelerine uyumun sağlanması
	2. Uygulanan test sonuçlarının raporlanmasında standardizasyonun sağlanması
	3. Ulusal HIV test uygulamaları politikalarının belirlenmesine yönelik çalışmaların başlatılması
Hedef 2.13	Cinsel şiddet sonrası HIV ve diğer CYBE'lerin geçişinin engellenmesi
Faaliyetler	1. Cinsel şiddet sonrası uygulanacak test ve profilaksi algoritmalarının oluşturulması

Amaç 3. HIV ile Yaşayan Kişilere Yönelik Ayrımcılığı ve Mahremiyet İhlallerini Önlemek

Başarılı bir HIV/AIDS kontrol programının en temel bileşenlerinden biri, HIV ile yaşayan kişilere yönelik damgalama, ayrımcılık ve mahremiyet ihlallerinin önlenmesidir. HIV ile yaşayan kişilerin tanı ve tedavi hizmetlerine zamanında erişimini engelleyen en önemli faktörlerden biri toplumsal damgalamadır. Bu durum, bireylerin tanı sürecinin gecikmesine, tedaviye geç başlamasına ve sıklıkla hastalığın ileri evresinde AIDS gelişimi ya da fırsatçı enfeksiyonlar ortaya çıktıktan sonra sağlık sistemine başvurmasına yol açmaktadır. HIV/AIDS ile ilişkili damgalanma ve HIV enfeksiyonunun belli nüfus grupları ile ilişkilendirilmesi, toplumda bu gruplara dahil olmayan bireylerin HIV'den korunma davranışlarını gereksiz görmelerine ve enfeksiyon sayısının artmasına neden olmaktadır. Sonuç olarak, hem bireysel sağlık sonuçları olumsuz etkilenmekte hem de sağlık hizmeti sunum maliyetleri artmaktadır.

Bu olumsuz döngünün kırılabilmesi için toplumda HIV enfeksiyonuna yönelik önyargıların ve yanlış inanışların ortadan kaldırılması büyük önem taşımaktadır. Özellikle sağlık hizmeti sunumunda görevli personelin mahremiyet ve etik konularındaki duyarlılıkları artırılmalı; sağlık kurumlarında, bilgi sistemlerinde ve diğer ilgili kayıtlarda bireylerin kişisel bilgilerinin gizliliği titizlikle korunmalıdır. Mahremiyetin ihlal edilmesi, bireylerin damgalanmasına ve sağlık hizmetlerinden çekinmesine yol açabileceğinden, bu konudaki tüm ihlallerin önüne geçilmesi gerekmektedir.

Ayrımcılığın azaltılması amacıyla HIV hakkında doğru, bilimsel ve kapsamlı bilgilendirme faaliyetlerinin yaygınlaştırılması önem arz etmektedir. Ayrıca HIV alanında çalışan sağlık per-

soneli ve yöneticiler, yalnızca klinik hizmet sunumunda değil, aynı zamanda politika yapıcılar ve karar vericileri bilgilendirme sorumluluğunu da taşımaktadır. Bu çerçevede, HIV'in toplumda açıkça konuşulabilir hale getirilmesi teşvik edilmeli, HIV ile yaşayan kişilerin haklarının savunuculuğu yapılmalı ve kapsayıcı politikaların geliştirilmesine katkı sunulmalıdır.

Bu kapsamdaki temel hedefler:

- 3.1 Kamu kurumlarında kişisel verilerin korunması ve mahremiyet ihlali ile ilgili bilgi düzeyinin ve farkındalığının artırılması
- 3.2 Toplumsal düzeyde sosyal damgalamanın azaltılmasını sağlayacak programlar geliştirilmesi
- 3.3 Savunuculuk
- 3.4 Topluluk liderliğindeki organizasyonlar ve sivil toplum kuruluşları ile iş birliklerinin artırılması

Hedef 3.1. Kamu kurumlarında kişisel verilerin korunması ve mahremiyet ihlali ile ilgili bilgi düzeyinin ve farkındalığının artırılması

HIV/AIDS ile ilgili yoğun bir önyargının olduğu toplumumuzda hastaların mahremiyetinin özenle korunması ve bunun her şeyden önce bir hak olduğunun unutulmaması gerekmektedir. Mahremiyetin ihlal edildiği durumların, HIV ile yaşayan kişilerin hayatında olumsuz neticelere yol açması ihtimalinin yüksek olabileceği unutulmamalı ve bunu engellemek için sağlık personelinin bu konudaki duyarlılığı artırılmalıdır.

Hedef 3.2. Toplumsal düzeyde sosyal damgalamanın azaltılmasını sağlayacak programlar geliştirilmesi

HIV ile yaşayan kişilerin tanı ve tedavi hizmetlerine erişiminde ve sosyal yaşama eşit koşullarda katılımlarında karşılaştıkları en önemli engellerden biri, toplumsal düzeyde varlığını sürdüren önyargılar ile yanlış ve eksik bilgilere dayalı olumsuz bakış açılarıdır. Bu durum, bireylerde damgalanma ve dışlanma kaygılarına yol açarak tanı alma ve tedaviye başlama süreçlerini geciktirebilmektedir. HIV ile yaşayan ya da riskli temas öyküsü olan kişiler, maruz kalabilecekleri ayrımcılık nedeniyle sağlık hizmetlerine başvurmaktan çekinmekte; tanı almış bireyler ise sistem içinde yer almaktan ya da tedavi sürecini sürdürmekten kaçınabilmektedir.

Toplumda HIV'e ilişkin önyargıların ve bilgi eksikliklerinin giderilmesi hem enfekte bireylerin hem de risk altında olanların tanı ve sağlık hizmetlerine çekincesiz biçimde ulaşmasını

kolaylaştıracaktır. Bu durum, yalnızca enfeksiyonun yayılımını azaltmakla kalmayıp, HIV ile yaşayan kişilerin yaşam kalitesini yükselten sürdürülebilir bir sağlık hizmet sunumunun temelini oluşturacaktır.

Bu çerçevede, HIV alanında görev yapan sağlık personelinin güncel bilgilerle donatılması, mesleki yeterliliklerinin artırılması ve ayrımcılıktan uzak, kapsayıcı bir hizmet anlayışıyla hareket etmesi büyük önem taşımaktadır. Eğitimli, bilinçli ve duyarlı sağlık çalışanları aracılığıyla sürdürülebilir, erişilebilir ve güven temelli bir sağlık hizmet sunumu sağlanmalı; böylece HIV ile yaşayan kişilerin sağlık sistemine güvenle dahil olmaları desteklenmelidir.

Hedef 3.3. Savunuculuk

HIV enfeksiyonu ve AIDS, küresel ölçekte devam eden bir pandemidir. Bu pandeminin etkili bir şekilde kontrol altına alınabilmesi ve HIV ile yaşayan kişilerin tüm temel haklarının korunabilmesi için kapsamlı savunuculuk faaliyetlerine ihtiyaç duyulmaktadır. Bu çerçevede, ülkemizde politika yapıcıların, yasa koyucuların ve uygulayıcıların konuya ilişkin farkındalıklarının artırılması amacıyla yürütülecek çalışmalarda, tüm paydaşların aktif katkı ve katılımları sağlanmalıdır.

Hedef 3.4. Topluluk liderliğindeki organizasyonlar ve sivil toplum kuruluşları ile iş birliklerinin artırılması

Topluluk liderliğindeki organizasyonlar ve sivil toplum kuruluşları (STK'lar), HIV ile yaşayan kişilerin ihtiyaçlarını en iyi şekilde anlayan, onlarla doğrudan temas kurabilen ve güven ilişkisi geliştirebilen aktörlerdir. Bu nedenle, bu kuruluşlarla iş birliklerinin artırılması, hem HIV ile yaşayan kişilerin güçlendirilmesine hem de tanı, tedavi ve bakım hizmetlerine erişimlerinin iyileştirilmesine önemli katkılar sağlar. Topluluk temelli yaklaşımlar, özellikle damgalanma ve ayrımcılıkla mücadelede, hedef gruplara ulaşmada ve savunuculuk faaliyetlerinin etkinliğinde kritik rol oynamaktadır. Ayrıca, toplulukların sürece doğrudan katılımı, geliştirilecek sağlık politikalarının kapsayıcılığını ve sürdürülebilirliğini artırmakta; sağlık sistemlerinin topluma duyarlı, erişilebilir ve insan haklarına dayalı bir şekilde işlemesine olanak tanımaktadır. Bu bağlamda, HIV ile mücadelede topluluk liderliğindeki yapıların karar alma süreçlerine aktif olarak dahil edilmesi, etkili ve kalıcı çözümler geliştirilmesinde stratejik bir gerekliliktir.

Tablo 2. HIV ile Yaşayan Kişilere Yönelik Ayrımcılığın ve Mahremiyet İhlallerinin Önlenmesi Amacı

Amaç 3	HIV ile yaşayan kişilere yönelik ayrımcılığı ve mahremiyet ihlallerini önlemek
Hedef 3.1	Kamu kurumlarında kişisel verilerin korunması ve mahremiyet ihlali ile ilgili bilgi düzeyinin ve farkındalığının artırılması
Faaliyetler	1. Sağlık personelinin kişisel verilerin korunması ve mahremiyet ihlali (özellikle HIV ile yaşayan kişilere yönelik) ile ilgili bilgi düzeyi ve farkındalığın oluşturulması 2. Diğer kamu kurumlarında (İçişleri Bakanlığı, Adalet Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı gibi) kişisel verilerin korunması ve mahremiyet ihlali (özellikle HIV ile yaşayan kişilere yönelik) ile ilgili bilgi düzeyi ve farkındalığın oluşturulması
Hedef 3.2	Toplumsal düzeyde sosyal damgalamanın azaltılmasını sağlayacak programlar geliştirilmesi
Faaliyetler	1. HIV ile yaşayan kişilere, ailelerine ve sosyal çevrelerine yönelik eğitimlerin düzenlenmesi ve gerekli destek mekanizmaların planlanması 2. Dışlanmayı ve ayrımcılığı önlemeye dair medya programları oluşturulması 3. Toplumda kanaat önderlerinin HIV enfeksiyonu hakkında farkındalıklarının artırılması 4. Hasta mahremiyetini ihlal eden programların ve HIV enfeksiyonunu damgalayıcı yayınların Radyo ve Televizyon Üst Kurulu (RTÜK) tarafından düzenleme ve denetleme çalışmalarının yapılmasına yönelik iş birliğinin sağlanması 5. İş sağlığı ve güvenliği kapsamında iş yeri hekimlerinin, işveren ve işveren vekillerinin kişisel verilerin korunması ve mahremiyet ihlali (özellikle HIV ile yaşayan kişilere yönelik) ile ilgili bilgi düzeyi ve farkındalığın oluşturulması 6. Sağlık hizmetlerinde uygulanan damgalama ve ayrımcılığı belirlemeye yönelik araştırmaların yapılması 7. Sağlık hizmetlerinde uygulanan damgalama ve ayrımcılığa neden olan uygulamaları önlemek amacı ile farkındalık eğitimlerinin düzenlenmesi
Hedef 3.3	Savunuculuk
Faaliyetler	1. Ulusal sağlık politikası geliştiren ve paydaş olan yöneticilerin enfeksiyonun ve olumsuz etkilerinin önlenmesi ile ilgili bilgi paylaşımında bulunması

	2. Toplumdaki HIV ile enfekte bireylerin ya da temsilcilerinin program geliştirme sürecine katılımlarının sağlanması
	3. HIV ile yaşayan kişilerin toplumsal cinsiyet eşitsizliğinden doğan hak kayıplarının ve ayrımcılığın önlenmesine yönelik çalışmalar yürütülmesi
	4. Dünya AIDS Günü'nde etkinlikler düzenlenmesi
Hedef 3.4	Topluluk liderliğindeki organizasyonlar ve sivil toplum kuruluşları ile iş birliklerinin artırılması
Faaliyetler	1. Topluluk liderliğindeki organizasyonlar ve sivil toplum kuruluşları ile davranış istatistiklerine yönelik bilimsel çalışmalar için planlamalar yapılması
	2. Topluluk liderliğindeki organizasyonlar ve sivil toplum kuruluşları ile görüş alışverişi yapılması

**TÜRKİYE HIV/AIDS
KONTROL PROGRAMI
2025-2030
EYLEM PLANI**

4. TÜRKİYE HIV/AIDS KONTROL PROGRAMI 2025-2030 EYLEM PLANI

Tablo 4. Yeni Enfeksiyonları Azaltmak İçin Toplumun HIV/AIDS Hakkındaki Bilgi Düzeylerinin ve Farkındalığının Artırılması Hedefi Faaliyet 1

AMAÇ 1. Yeni HIV enfeksiyonlarının sayısını azaltmak				
Hedef 1.1. Yeni enfeksiyonları azaltmak için toplumun HIV/AIDS hakkındaki bilgi düzeylerinin ve farkındalığının artırılması				
Faaliyetler				
1.1.1. Yaygın ve Örgün Eğitim Kurumlarında Enfeksiyon, Bulaşma ve Korunma Konularında Farkındalık Eğitimlerinin Düzenlenmesi	Sorumlu Kuruluş	İş Birliği Yapılacak Kurumlar	Süre	İzleme
Millî Eğitim Bakanlığı çalışanlarının (öğretmenler, rehber öğretmenler, diğer personel) bilgi düzeyinin artırılması	Halk Sağlığı GM	Millî Eğitim Bakanlığı Üniversiteler STK'lar	2025-2030	Farkındalık eğitimi alan Millî Eğitim Bakanlığı personel sayısı
Öğretmen yetiştiren fakülte ve bölümlerin eğitim müfredatlarına 2017 yılında YÖK tarafından eklenen sağlık dersi kapsamında CYBE'ler bilgisinin tüm eğitim fakültelerinde yaygınlaştırılması ve desteklenmesi	Yükseköğretim Kurulu	Halk Sağlığı GM Üniversiteler	2025-2030	Sağlık Dersi kapsamında CYBE bilgisi alan öğrenci sayısı
Millî Eğitim Bakanlığı'nın örgün ve yaygın eğitim müfredatları kapsamında, HIV/AIDS bilgisinin yer almasının sağlanması	Halk Sağlığı GM	Millî Eğitim Bakanlığı Üniversiteler STK'lar	2025-2030	Bilgilendirme için materyal hazırlanması Hazırlanan materyalin EBA (Eğitim Bilişim Ağı) uygulamasında yayınlanması

Tablo 5. Yeni Enfeksiyonları Azaltmak İçin Toplumun HIV/AIDS Hakkındaki Bilgi Düzeylerinin ve Farkındalığının Artırılması Hedefi Faaliyet 2

AMAÇ 1. Yeni HIV enfeksiyonlarının sayısını azaltmak				
Hedef 1.1. Yeni enfeksiyonları azaltmak için toplumun HIV/AIDS hakkındaki bilgi düzeylerinin ve farkındalığının artırılması				
Faaliyetler				
1.1.2. Topluma Yönelik Faaliyetler Düzenlenmesi	Sorumlu Kuruluş	İş Birliği Yapılacak Kurumlar	Süre	İzleme
Ceza ve infaz kurumlarında bulunan hükümlü/tutuklulara ve çalışanlara yönelik farkındalık çalışmalarının yürütülmesi	Halk Sağlığı GM	Adalet Bakanlığı	2025-2030	Yapılan bilgilendirme toplantı sayısı Katılan hükümlü/ tutuklu/ personel sayısı
Kadın sığınma evleri, bakım evleri, engelli evleri gibi toplu yaşam alanlarında yaşayanlara ve çalışanlara, göçmen sağlığı merkezlerine yönelik bilgilendirme çalışmalarının yapılması	Halk Sağlığı GM	Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	2025-2030	Verilen eğitim sayısı Eğitim verilen kişi sayısı
Özel eğitim alan zihinsel özel gereksinimli bireylere ve eğitimcilerine yönelik bilgilendirme çalışmalarının yapılması	Halk Sağlığı GM	Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Sağlığın Geliştirilmesi GM Millî Eğitim Bakanlığı	2025-2030	Hazırlanan, basımı yayını gerçekleştirilen eğitim materyali sayısı
Özellikle riskli davranışta bulunan gruplarla karşılaşan başta asayiş ve	Halk Sağlığı GM	İçişleri Bakanlığı	2025-2030	Yapılan bilgilendirme toplantı sayısı

narkotik ekipleri olmak üzere ilgili kolluk kuvvetleri çalışanlarının bilgilendirilmesi		Polis Akademisi Başkanlığı		Katılan kişi sayısı
HIV enfeksiyonu ve korunma yolları hakkında gençlere yönelik akran eğitimi dâhil farkındalık artırma programlarının geliştirilmesi/düzenlenmesi/desteklenmesine yönelik çalışmalar yürütülmesi	Halk Sağlığı GM	Yükseköğretim Kurulu Üniversiteler Diyanet İşleri Başkanlığı Gençlik ve Spor Bakanlığı Millî Eğitim Bakanlığı STK'lar	2025-2030	Hazırlanan eğitim materyali sayısı Gerçekleştirilen bilgilendirme toplantısı sayısı ve katılımcı sayısı Yürütülen akran eğitimi ve yetiştirilen akran eğitimcisi sayısı
Üniversitelerin sağlık hizmeti sunulan birimlerinde genç dostu merkezlerin kurulmasına yönelik çalışmaların planlanması	Halk Sağlığı GM	Yükseköğretim Kurulu Üniversiteler	2025-2030	Resmi yazılar
Askerlik süresince gerçekleştirilen eğitimlerde CYBE ve HIV/AIDS hakkında bilgilendirmenin devamlılığının sağlanması	Halk Sağlığı GM	Millî Savunma Bakanlığı	2025-2030	Üretilen bilgi materyali sayısı (kitapçık, broşür, video vs.) Bilgilendirme yapılan asker sayısı
Riskli gruplara yönelik bilgilendirme ve eğitim programlarının yürütülmesi	Halk Sağlığı GM	İçişleri Bakanlığı STK'lar Belediyeler Üniversiteler GDTM	2025-2030	Gerçekleştirilen toplantı/eğitim sayısı

1 Aralık Dünya AIDS Günü kapsamında farkındalık faaliyetlerinin düzenlenmesi	Halk Sağlığı GM	Sağlığın Geliştirilmesi GM Üniversiteler Belediyeler STK'lar	2025-2030	1 Aralık Dünya AIDS Günü etkinlikleri raporu
Turizm çalışanlarının HIV/AIDS hakkında farkındalıklarının artırılması	Halk Sağlığı GM	Kültür ve Turizm Bakanlığı Türkiye Seyahat Acentaları Birliği (TÜRSAB)	2025-2030	Gerçekleştirilen bilgilendirme toplantısı sayısı ve katılımcı sayısı
İş yeri hekimleri tarafından çalışanlara yönelik HIV/AIDS konusunda eğitimlerin verilmesi	Halk Sağlığı GM	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı	2025-2030	Verilen eğitim sayısı Eğitim alan kişi sayısı
Medya çalışanlarının farkındalığının artırılarak halkın bilgilendirilmesinin desteklenmesi	Halk Sağlığı GM	STK'lar RTÜK Türkiye Radyo Televizyon Kurumu (TRT) Medya	2025-2030	Gerçekleştirilen bilgilendirme toplantısı sayısı ve katılımcı sayısı
Sosyal medyada HIV farkındalığını artıracak etkileşimlere yönelik çalışmalarda bulunulması	Halk Sağlığı GM	STK'lar Sağlığın Geliştirilmesi GM	2025-2030	İletişim kurulan içerik üreticisi sayısı İçerik üreticilerinin HIV üzerine paylaşım ve etkileşim sayısı

Tablo 6. Yeni Enfeksiyonları Azaltmak İçin Toplumun HIV/AIDS Hakkındaki Bilgi Düzeylerinin ve Farkındalığının Artırılması Hedefi Faaliyet 3

AMAÇ 1. Yeni HIV enfeksiyonlarının sayısını azaltmak				
Hedef 1.1. Yeni enfeksiyonları azaltmak için toplumun HIV/AIDS hakkındaki bilgi düzeylerinin ve farkındalığının artırılması				
Faaliyetler				
1.1.3. Sağlık Çalışanlarına Yönelik Faaliyetler Düzenlenmesi	Sorumlu Kuruluş	İş Birliği Yapılacak Kurumlar	Süre	İzleme
Mezuniyet öncesi eğitim programlarının gözden geçirilerek HIV/AIDS ile ilgili konuların güncellenmesi, standardizasyonunun sağlanması	Halk Sağlığı GM	Yükseköğretim Kurulu Üniversiteler STK'lar	2025-2030	Güncellenmiş mezuniyet öncesi eğitim programı
Sağlık kurumlarında görevli tüm personele HIV/AIDS konusunda standart hizmet içi eğitimlerin (ortak kullanılabilecek eğitim materyalleri üretilerek) düzenlenmesi	Halk Sağlığı GM	Kamu Hastaneleri GM Sağlık Hizmetleri GM Üniversiteler STK'lar	2025-2030	Eğitim düzenlenen kurum sayısı Düzenlenen eğitim ve eğitim alan kişi sayısı
Sağlık kurumlarında branşa özgü (enfeksiyon hastalıkları, kadın doğum,	Halk Sağlığı GM	Kamu Hastaneleri GM Sağlık Hizmetleri GM	2025-2030	Eğitim düzenlenen kurum sayısı Düzenlenen eğitim ve eğitim alan kişi sayısı

acil servis, cerrahi branşlar gibi) alanlara yönelik HIV ile yaşayan kişiye yaklaşımın uygulamalı olarak gösterildiği, rol yapma veya hasta simülasyonlarıyla desteklenen interaktif eğitimlerin düzenlenmesi		Üniversiteler STK'lar		
Sağlık alanında yapılan kongrelerde HIV/AIDS oturumlarının yer alması (HIV/AIDS kontrol programının ve yürütülen hizmetlerin paylaşımı, HIV/AIDS ile ilgili damgalama ve ayrımcılık konularında seminerler düzenlenmesi)	Halk Sağlığı GM	Kamu Hastaneleri GM Sağlık Hizmetleri GM Üniversiteler STK'lar	2025-2030	HIV/AIDS konusunu içeren kongre ve seminer sayısı
HIV/AIDS hakkında aile hekimlerine ve Aile Sağlığı Merkezi çalışanlarına eğitim verilmesi	Halk Sağlığı GM	Üniversiteler STK'lar	2025-2030	Aile Hekimliği Uzaktan Eğitim Merkezi (AHUZEM) eğitimlerine modül eklenmesi Aile Hekimlerine yönelik HIV/AIDS konusunda eğitim modülü hazırlanarak hizmet içi eğitimlerinin yapılmasının sağlanması Aile Hekimlerinin oryantasyon eğitimleri için HIV/AIDS konusunda hazırlanan eğitim modülü

Tablo 7. Toplumun HIV Enfeksiyonuna Yönelik Risklerden Korunması Hedefi

Amaç 1. Yeni HIV enfeksiyonlarının sayısını azaltmak				
Hedef 1.2. Toplumun HIV enfeksiyonuna yönelik risklerden korunması				
Faaliyetler	Sorumlu Kuruluş	İş Birliği Yapılacak Kurumlar	Süre	İzleme
HIV/AIDS'e yönelik mevcut danışmanlık ve test merkezlerinin sayısının ve erişilebilirliğinin artırılması	Halk Sağlığı GM	Belediyeler STK'lar	2025-2030	GDTM sayısı Merkezlerden hizmet alan kişi sayısı
Güvenli cinsel davranışları destekleyebilmek için kişilerin koruyucu yöntemlere ulaşımının kolaylaştırılması ve kullanımının artırılması	Halk Sağlığı GM	Kültür ve Turizm Bakanlığı Gençlik ve Spor Bakanlığı YÖK Üniversiteler Belediyeler STK'lar	2025-2030	Dağıtılan kondom sayısı (STK, GDTM)
Riskli davranış sonrası danışmanlık merkezlerine başvurunun teşvik edilmesi	Halk Sağlığı GM	Sağlığın Geliştirilmesi GM Üniversiteler STK'lar	2025-2030	GDTM kullanan kişi sayısı

Tablo 8. Tanı Alan Kişilerin Tedavi Devamlılığının Sağlanması Hedefi

Amaç 1. Yeni HIV enfeksiyonlarının sayısını azaltmak				
Hedef 1.3. Tanı alan kişilerin tedavi devamlılığının sağlanması				
Faaliyetler	Sorumlu Kuruluş	İş Birliği Yapılacak Kurumlar	Süre	İzleme
Tedavi uyumu ve devamlılığının sağlanması konusunda HIV ile yaşayan kişilere danışmanlık verilmesi	Halk Sağlığı GM	Kamu Hastaneleri GM Sağlık Hizmetleri GM, Sağlık Bilgi Sistemleri GM STK'lar	2025-2030	HIV sürveyansı kapsamında tedaviye devam eden hasta sayısı
HIV enfeksiyonunun tedavi edilebilir bir enfeksiyon olduğu ve düzenli tedavi altında olmanın HIV enfeksiyonunun AIDS evresine ilerlemesini engelleyip bulaştırmacılığı azaltacağına dair toplumsal farkındalık çalışmaları yapılması	Halk Sağlığı GM	Kamu Hastaneleri GM Sağlık Hizmetleri GM STK'lar Medya	2025-2030	Yapılan faaliyetlerin sayısı
Tedavi uyumunu artırıcı uygulamaların belirlenmesi ve teşvik edilmesi	Halk Sağlığı GM	Kamu Hastaneleri GM Sağlık Hizmetleri GM STK'lar Medya	2025-2030	Tedavi devamlılığı sağlanan vaka sayısı

Tablo 9. Kilit Popülasyona Ulaşılması ve Bu Gruplara Yönelik Programlar Geliştirilmesi Hedefi

Amaç 1. Yeni HIV enfeksiyonlarının sayısını azaltmak				
Hedef 1.4. Kilit popülasyona ulaşılması ve bu gruplara yönelik programlar geliştirilmesi				
Faaliyetler	Sorumlu Kuruluş	İş Birliği Yapılacak Kurumlar	Süre	İzleme
Kilit popülasyonun büyüklük, dağılım, operasyon dinamikleri ve gereksinimlerini belirlemek ve bu gruplardaki HIV ve CYBE prevalansını tespit etmek amacıyla belirli aralıklarla biyodavranışsal çalışmaların yürütülmesi	Halk Sağlığı GM	Üniversiteler Uluslararası kuruluşlar STK'lar	2025-2030	Bilimsel araştırma raporu
Madde kullananların riskli davranışlarının önlenmesine yönelik programlar geliştirilmesi, AMATEM gibi kuruluşlarla HIV hizmet birimlerinin entegre edilmesinin sağlanması	Halk Sağlığı GM	Millî Eğitim Bakanlığı Yükseköğretim Kurulu Üniversiteler Yeşilay Alkol ve Uyuşturucu Madde Bağımlıları Tedavi ve Araştırma Merkezi (AMATEM) STK'lar	2025-2030	Geliştirilen veya entegre edilen program sayısı Uzmanlık dernekleri iş birliği ile yapılan toplantı sayısı (Psikiyatri uzmanları, Türk Psikologlar Derneği, Sosyal Hizmet Uzmanlar Derneği, HIV ile yaşayan kişilerin dernekleri vd.)

Bağımlılık tedavisi yürüten merkezlerde görev yapan personelin HIV/AIDS konusunda bilgi düzeyinin artırılması	Halk Sağlığı GM	Kamu Hastaneleri GM	2025-2030	Tedavi merkezlerinde HIV/AIDS ile ilgili eğitim alan sağlık personeli yüzdesi
Bağımlılık tedavisi yürüten merkezlere başvuran kişilere eğitim ve bilgilendirme faaliyetleri yapılması	Halk Sağlığı GM	Kamu Hastaneleri GM	2025-2030	Tedavi merkezlerinde HIV enfeksiyonu ile ilgili eğitim alan hastaların yüzdesi
Kilit popülasyonda HIV enfeksiyonu farkındalığının artırılmasına yönelik çalışmalar yapılması	Halk Sağlığı GM	STK'lar	2025-2030	Yapılan faaliyet sayısı
Ceza ve infaz kurumlarında bulunan hükümlü ve tutukluların HIV yönünden gönüllülük esasına dayanarak taranması	Halk Sağlığı GM	Adalet Bakanlığı Kamu Hastaneleri GM Sağlık Bilgi Sistemleri GM İl Sağlık Müdürlükleri	2025-2030	Tarama yapılan hükümlü ve tutukluların yüzdesi
Sivil Toplum Kuruluşları (STK) ve topluluk liderleri ile iş birliği yapılması	Halk Sağlığı GM	STK'lar	2025-2030	İş birliği yapılan faaliyet sayısı
Risk gruplarında testlerin kolaylıkla erişilebilir olmasının sağlanması	Halk Sağlığı GM	Adalet Bakanlığı STK'lar İl Sağlık Müdürlükleri Kamu Hastaneleri Genel Müdürlüğü	2025-2030	Uygulanan test sayısı

Tablo 10. Enfeksiyon Riskini Azaltmada Etkili Önleyici Müdahalelerin Artırılması Hedefi

Amaç 1. Yeni HIV enfeksiyonlarının sayısını azaltmak				
Hedef 1.5. Enfeksiyon riskini azaltmada etkili önleyici müdahalelerin artırılması				
Faaliyetler	Sorumlu Kuruluş	İş Birliği Yapılacak Kurumlar	Süre	İzleme
Temas öncesi profilaksi uygulaması için gerekli düzenleme çalışmalarının yapılması	Halk Sağlığı GM	Sağlık Hizmetleri GM SGK Türkiye İlaç ve Tıbbi Cihaz Kurumu (TİTCK)	2025-2030	Resmi yazılar
Temas sonrası profilaksi uygulaması kapsamının genişletilmesi için gerekli düzenlemelerin yapılması	Halk Sağlığı GM	Sağlık Hizmetleri GM SGK TİTCK	2025-2030	Resmi yazılar
Hastane eczanelerinde temas sonrası profilaksi amacıyla kullanılmak üzere uygun ilaç rejimlerinin bulundurulması	Halk Sağlığı GM, Kamu Hastaneleri GM	Sağlık Hizmetleri GM SGK TİTCK Kamu Hastaneleri GM	2025-2030	Resmi yazılar
Kondoma ulaşımın kolaylaştırılması için çalışmaların yapılması	Halk Sağlığı GM	Sağlık Hizmetleri GM SGK Kamu Hastaneleri GM	2025-2030	Resmi yazılar

Tablo 11. HIV/AIDS Hakkındaki Mevzuata Dair Gerekli Düzenlemelerin Yapılması Hedefi

Amaç 2. HIV/AIDS'e yönelik sağlık hizmetlerinin kapasitesini geliştirmek ve HIV/AIDS ilişkili ölümleri azaltmak				
Hedef 2.1. HIV/AIDS hakkındaki mevzuata dair gerekli düzenlemelerin yapılması				
Faaliyetler	Sorumlu Kuruluş	İş Birliği Yapılacak Kurumlar	Süre	İzleme
Enfeksiyonun tanı, takip ve bilgilendirme ile ilgili mevzuatının düzenlenmesi	Halk Sağlığı GM	Adalet Bakanlığı Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Sağlık Hizmetleri GM Kamu Hastaneleri GM Hukuk Hizmetleri GM STK'lar	2025-2030	Yayımlanmış mevzuat
Evlilik Öncesi Sağlık Muayeneleri Mevzuatının ve işleyişinin ihtiyaçlar doğrultusunda güncellenerek sürdürülmesi	Halk Sağlığı GM	Adalet Bakanlığı Hukuk Hizmetleri GM	2025-2030	Yayımlanmış mevzuat
Hasta yakınlarına ve üçüncü şahıslara (veli, vasi, eş adayı, hükümlü/tutuklu) yapılacak bilgilendirmelere yönelik mevzuat düzenlemelerinin yapılması	Halk Sağlığı GM	Adalet Bakanlığı Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Sağlık Hizmetleri GM Kamu Hastaneleri GM	2025-2030	Yayımlanmış mevzuat

		STK'lar		
HIV ile yaşayan kişilerin çalışma yaşamı ve sosyal güvenlik uygulamalarını kapsayan düzenlemeler için çalışmaların yapılması	Halk Sağlığı GM	Adalet Bakanlığı Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Hukuk Hizmetleri GM Sağlık Hizmetleri GM Kamu Hastaneleri GM STK'lar	2025-2030	Yayımlanmış mevzuat
Riskli temas vakalarında klinik yönetim algoritmalarının belirlenmesi ve temas sonrası profilaksi için gerekli düzenlemelerin yapılması	Halk Sağlığı GM	SGK Sağlık Hizmetleri GM Kamu Hastaneleri GM STK'lar	2025-2030	Yayımlanmış algoritma
HIV/AIDS sürveyansına yönelik mevzuatın düzenlenmesi	Halk Sağlığı GM	Hukuk Hizmetleri GM Sağlık Hizmetleri GM Kamu Hastaneleri GM STK'lar	2025-2030	Yayımlanmış mevzuat

Tablo 12. Gönüllü Danışmanlık ve Test Merkezleri'nin Sayısının Artırılması Hedefi

Amaç 2. HIV/AIDS'e yönelik sağlık hizmetlerinin kapasitesini geliştirmek ve HIV/AIDS ilişkili ölümleri azaltmak				
Hedef 2.2. Gönüllü Danışmanlık ve Test Merkezleri'nin sayısının artırılması				
Faaliyetler	Sorumlu Kuruluş	İş Birliği Yapılacak Kurumlar	Süre	İzleme
GDTM sayısının %50, GDTM'lerde uygulanan test sayısının %100 oranında artırılması	Halk Sağlığı GM	Sağlık Hizmetleri GM Kamu Hastaneleri GM Üniversiteler Belediyeler STK'lar	2025-2030	Hizmet sunan merkez sayısı
GDTM hizmet sunumunun ve personel eğitimlerinin standardizasyonunun ve sürekliliğinin sağlanması	Halk Sağlığı GM	Sağlık Hizmetleri GM Kamu Hastaneleri GM Üniversiteler Belediyeler STK'lar	2025-2030	Geliştirilen eğitim programı ve modülü
HIV/AIDS'ten korunma ve bulaşma yolları konusunda bilgi verilmesi, ücretsiz ve gizlilik esasları içerisinde HIV test hizmetinin sunulması, test öncesi ve sonrasında danışmanlık hizmetinin verilmesi, tedavi için bir merkeze yönlendirme yapılması amacıyla GDTM için ilgili standart uygulama rehberlerinin güncellenmesi	Halk Sağlığı GM	Sağlık Hizmetleri GM Kamu Hastaneleri GM Üniversiteler Belediyeler STK'lar	2025-2030	Eğitim, uygulama, izlem ve değerlendirme mekanizmalarının yer aldığı standartların yayımlanması

GDTM'lerin mesai saatleri dışında da ulaşılabilirliğini ve erişilebilirliğini artırmaya yönelik dış ulaşım aktivitelerinin planlaması ve yürütülmesi	Halk Sağlığı GM	Kızılay Belediyeler STK'lar	2025-2030	Yürütülen dış ulaşım faaliyeti raporu
GDTM personeline yönelik güncelleme eğitimleri yapılması ve karşılaşılan sorunlara yönelik geri bildirim alınması	Halk Sağlığı GM	STK'lar Belediyeler	2025-2030	Düzenlenen eğitim sayısı

Tablo 13. Sağlık Hizmeti İlişkili HIV Geçişinin Önlenmesi Hedefi

Amaç 2. HIV/AIDS’e yönelik sağlık hizmetlerinin kapasitesini geliştirmek ve HIV/AIDS ilişkili ölümleri azaltmak				
Hedef 2.3. Sağlık Hizmeti İlişkili HIV Geçişinin Önlenmesi				
Faaliyetler	Sorumlu Kuruluş	İş Birliği Yapılacak Kurumlar	Süre	İzleme
Standart enfeksiyon kontrol önlemlerine uyumun artırılması	Halk Sağlığı GM	Kamu Hastaneleri GM Sağlık Hizmetleri GM Üniversiteler Kızılay STK’lar	2025-2030	Enfeksiyon Hastalıkları uzmanlarınca cerrahi uygulama yapan tüm ilgili branşlara verilen standart uygulama eğitimi sayısı
Mesleki temas durumlarında temas sonrası profilaksi protokollerinin ve iş akış şemalarının güncellenmesi ve sağlık kurumlarında uygulamalarının sürdürülmesi	Halk Sağlığı GM	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı SGK Kamu Hastaneleri GM Sağlık Hizmetleri GM Üniversiteler STK’lar	2025-2030	Yayımlanmış temas sonrası profilaksi protokolleri ve iş akış şemaları Buna yönelik yayımlanmış Sağlık Uygulama Tebliği (SUT) düzenlemesi Sağlık personeli için hastane yönetimince sağlanan profilaksi ilacı
Sağlık kurumlarında güvenli enjektör kullanımının teşvik edilmesi	Halk Sağlığı GM	Kamu Hastaneleri GM Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü	2025-2030	Resmi yazılar

		Üniversiteler		
Mevcut algoritmaların afiş olarak basılması ve bilinirliğinin artırılması	Halk Sağlığı GM	Kamu Hastaneleri GM Sağlık Hizmetleri GM Sağlığın Geliştirilmesi GM Üniversiteler	2025-2030	Algoritma Afiş

Tablo 14. Kan Ürünlerinin Kullanımına Bağlı HIV Enfeksiyonu Bulaşma Riskinin Önlenmesi Hedefi

Amaç 2. HIV/AIDS’e yönelik sağlık hizmetlerinin kapasitesini geliştirmek ve HIV/AIDS ilişkili ölümleri azaltmak				
Hedef 2.4. Kan ürünlerinin kullanımına bağlı HIV enfeksiyonu bulaşma riskinin önlenmesi				
Faaliyetler	Sorumlu Kuruluş	İş Birliği Yapılacak Kurumlar	Süre	İzleme
Kan bağışlarında bağışçı değerlendirmesinin optimal şartlarda yapılması	Sağlık Hizmetleri GM	Kızılay	2025-2030	Kan bağışçısını sorgulama yapan hekimlere verilen eğitimlerin sayısı Kan bağışçısına sorgulama yapan hekimlerden eğitim alanların yüzdesi
Yönlendirilmiş bağış oranının azaltılması, tüm kan bileşenlerinin gönüllü ve düzenli kan bağışçılarından sağlanması	Sağlık Hizmetleri GM	Kızılay	2025-2030	Aile hekimlerine dağıtılan afiş-broşür sayısı Aile hekimlerine kan bağışının önemi konusunda verilen eğitim sayısı Aile hekimlerine yönelik kan bağışının önemi konusunda modül hazırlanması
Taramalarda moleküler yöntemlerin kullanım oranlarının %100 olarak sürdürülmesi	Sağlık Hizmetleri GM	Kızılay	2025-2030	Kan ihtiyacını karşılama oranının kademeli olarak 2023 yılına kadar %100’e ulaşması
Hasta kan yönetimi projesinin uygulanması, gereksiz kan transfüzyonu oranlarının azaltılması	Sağlık Hizmetleri GM	Yükseköğretim Kurulu SGK Kızılay	2025-2030	Ulusal Hasta Kan Yönetimi Stratejisi Kanın Uygun Klinik Kullanımı Kılavuzları

		Üniversiteler STK'lar		Kan ve kan bileşeni kullanan klinisyenlere ve transfüzyon zincirindeki diğer personele yönelik eğitimler Hastanın transfüzyon hikayesi ile kan ve kan bileşeni kullanım endikasyonunun takibi
Hemovijilans sistemlerinin daha etkin çalışmasının sağlanması amacıyla eğitim faaliyetlerinin yürütülmesi	Sağlık Hizmetleri GM	Kamu Hastaneleri GM Kızılay	2025-2030	Sistemde görev alan sağlık personeline yönelik olarak uzaktan eğitim programının hazırlanması
Kan hizmetlerinin etkin bir şekilde yönetilebilmesi için bu konudaki eğitim ve denetim işlevlerinin geliştirilmesi	Sağlık Hizmetleri GM	Kamu Hastaneleri GM Kızılay	2025-2030	Denetçilerin tanımlanması ve eğitimlerinin düzenlenmesi

Tablo 15. Sürveyans Sisteminin Güçlendirilmesi Hedefi

Amaç 2. HIV/AIDS'e yönelik sağlık hizmetlerinin kapasitesini geliştirmek ve HIV/AIDS ilişkili ölümleri azaltmak				
Hedef 2.5. Sürveyans sisteminin güçlendirilmesi				
Faaliyetler	Sorumlu Kuruluş	İş Birliği Yapılacak Kurumlar	Süre	İzleme
Mevcut sürveyans sisteminin kontrol programına girdi sağlayacak şekilde; geri bildirim, raporlama, veri toplama ve analiz süreçlerinin düzenlenerek elektronik HIV/AIDS Bilgi Sisteminin güncellenmesi	Halk Sağlığı GM Sağlık Bilgi Sistemleri GM	Sağlık Hizmetleri GM Kamu Hastaneleri GM Üniversiteler STK'lar	2025-2030	Yenilenen HIV/AIDS Bilgi Sistemi
Sağlık çalışanlarının HIV/AIDS bildirimleri ve mahremiyet ilkeleri hakkında bilgilendirilmesi	Halk Sağlığı GM	Kamu Hastaneleri GM Sağlık Hizmetleri GM Sağlığın Geliştirilmesi GM Üniversiteler	2025-2030	Enfeksiyon klinikleri ve dernekler içerisinde yapılan eğitimler dahil eğitim alan sağlık çalışanı sayısı

Küresel hedeflerle uyumlu olacak şekilde ülkemizde HIV ile yaşayan kişilerin tahmini sayısının ve özelliklerinin belirlenmesi	Halk Sağlığı GM	Üniversiteler Uluslararası Kuruluşlar STK'lar	2025-2030	HIV Tahmin Çalışma Sonuç Raporu
Biyodavranış araştırmaları ve sekonder süreyans çalışmalarının desteklenmesi ve yürütülmesi	Halk Sağlığı GM	Üniversiteler Uluslararası Kuruluşlar STK'lar	2025-2030	Biyodavranış araştırmaları sonuç raporu (İstanbul 2010 ile karşılaştırılması)
Geçici barınma kampları ve insani yardım alanlarında görevli sağlık çalışanlarının HIV/AIDS bildirimleri ve mahremiyet ilkeleri hakkında bilgilendirilmesi	Halk Sağlığı GM	Sağlık Bilgi Sistemleri GM Uluslararası Kuruluşlar	2025-2030	Suriyeli sağlık çalışanları, diğer mültecilere sağlık hizmeti sunan çalışanlara yönelik hazırlanmış eğitim programı ve gerçekleştirilen temel eğitim sayısı
HIV bulaşma dinamiklerini ve gelecekteki olası eğilimleri öngörmek için modelleme araçlarının kullanılması	Halk Sağlığı GM	Sağlık Bilgi Sistemleri GM	2025-2030	Modelleme çalışması
Uluslararası kurumlar (DSÖ, UNAIDS, ECDC gibi) ile iş birliği yapılarak vaka tanımı, veri toplama ve raporlama standartlarının uyumlaştırılması,	Halk Sağlığı GM	DSÖ ECDC UNAIDS	2025-2030	Resmi yazılar Uluslararası raporlar

ortak eğitim programları düzenlenmesi ve deneyim paylaşım toplantılarının gerçekleştirilmesi		Avrupa Birliği ve Dış İlişkiler GM		
---	--	---------------------------------------	--	--

Tablo 16. Tanı Konulan Kişilerde Fırsatçı Enfeksiyonların ve Ko-enfeksiyonların Saptanması, Kontrol Altına Alınması ve Bu Enfeksiyonlarla İlişkili Mortalitenin Azaltılması Hedefi

Amaç 2. HIV/AIDS'e yönelik sağlık hizmetlerinin kapasitesini geliştirmek ve HIV/AIDS ilişkili ölümleri azaltmak				
Hedef 2.6. Tanı konulan kişilerde fırsatçı enfeksiyonların ve ko-enfeksiyonların saptanması, kontrol altına alınması ve bu enfeksiyonlarla ilişkili mortalitenin azaltılması				
Faaliyetler	Sorumlu Kuruluş	İş Birliği Yapılacak Kurumlar	Süre	İzleme
Fırsatçı enfeksiyonların ve ko-enfeksiyonların tespit ve takip edilmesine yönelik programların geliştirilmesi ve sürveyans programına entegre edilmesi	Halk Sağlığı GM	Sağlık Hizmetleri GM Kamu Hastaneleri GM SGK Üniversiteler STK'lar	2025-2030	Her bir ko-enfeksiyon için HIV, HIV vakası için ko-enfeksiyon taraması yapılan vaka sayısı
İndikatör hastalık varlığında HIV enfeksiyonu taranması için gerekli düzenlemelerin yapılması	Halk Sağlığı GM	Sağlık Hizmetleri GM Kamu Hastaneleri GM SGK Üniversiteler STK'lar	2025-2030	İndikatör hastalıklarda HIV tarama prosedürü
Bağışıklama dâhil olmak üzere profilaksi algoritmasının hazırlanması	Halk Sağlığı GM	Sağlık Hizmetleri GM Kamu Hastaneleri GM SGK Üniversiteler	2025-2030	Yayımlanmış algoritma

		STK'lar		
HIV ko-enfeksiyonlarından korunmaya yönelik bağışıklama hizmetlerine erişimin güçlendirilmesi	Halk Sağlığı GM	Sağlık Hizmetleri GM Kamu Hastaneleri GM SGK Üniversiteler STK'lar	2025-2030	Bağışıklama hizmeti alan HIV vaka sayısı

Tablo 17. Perinatal Enfeksiyonun Tamamen Önlenmesi (Gebelik, Doğum ve Emzirme Dönemlerinde HIV Edinen Bebek Sayısının Sıfıra İndirilmesi) Hedefi

Amaç 2. HIV/AIDS'e yönelik sağlık hizmetlerinin kapasitesini geliştirmek ve HIV/AIDS ilişkili ölümleri azaltmak				
Hedef 2.7. Perinatal enfeksiyonun tamamen önlenmesi (Gebelik, doğum ve emzirme dönemlerinde HIV edinen bebek sayısının sıfıra indirilmesi)				
Faaliyetler	Sorumlu Kuruluş	İş Birliği Yapılacak Kurumlar	Süre	İzleme
Doğum öncesi HIV enfeksiyonu yönünden tüm gebelerin taranması için program geliştirilmesi, gebelerin periyodik muayeneleri sırasında HIV enfeksiyonu yönünden değerlendirilmesi ve gebelik sonrası kişisel korunma yöntemleri hakkında danışmanlık verilmesi	Halk Sağlığı GM	Sağlık Hizmetleri GM Kamu Hastaneleri GM Üniversiteler STK'lar	2025-2030	Gebelere yönelik doğum öncesi tarama uygulaması hakkında bilgilendirme HIV pozitif saptanan gebe sayısının raporlanması Doğum Öncesi Bakım Rehberi'nde algoritmanın yayınlanması Gebelere verilen eğitim/danışmanlık sayısı
HIV ile yaşayan gebelerin gebelikleri sürecince tedavi devamlılığı konusunda farkındalıklarının artırılmasına yönelik program geliştirilmesi	Halk Sağlığı GM	Sağlık Hizmetleri GM Kamu Hastaneleri GM Üniversiteler	2025-2030	Resmi yazılar
Sosyal güvencesi olmayan HIV ile yaşayan gebelerin gebelik süresince kesintisiz tedaviye ulaşımını	Halk Sağlığı GM	Sağlık Hizmetleri GM Kamu Hastaneleri GM SGK	2025-2030	Sosyal güvencesi olmayan HIV (+) gebeler için SUT kararı

sağlayacak mekanizmaların geliştirilmesi		Üniversiteler STK'lar		
GSS kapsamında olmayan yabancı uyruklu gebelerin tedavi erişimlerinin sağlanması için mekanizmalar ve uygulamalar geliştirilmesi	Halk Sağlığı GM	Sağlık Hizmetleri GM Kamu Hastaneleri GM İçişleri Bakanlığı SGK Üniversiteler Uluslararası Kuruluşlar STK'lar	2025-2030	Tanımlanmış prosedür
HIV ile yaşayan veya doğum eyleminden hemen önce, şüpheli HIV testi pozitifliği tespit edilen gebelerde anneye ve bebeğe profilaksi uygulamasının sağlanması	Halk Sağlığı GM Sağlık Hizmetleri GM Kamu Hastaneleri GM	TİTCK Üniversiteler STK'lar	2025-2030	Profilaksi uygulanan gebe ve bebek sayısı
Doğum eyleminden hemen önce, şüpheli HIV testi pozitifliği olan gebeliklerde anneye doğumdan önce bebeğe doğumdan sonra gereksiz profilaksi uygulamalarının önlenmesi için hızlı test temininin ve erişilebilirliğinin sağlanması	Halk Sağlığı GM SHGM Kamu Hastaneleri GM	Üniversiteler STK'lar	2025-2030	Hızlı HIV test kiti bulunan doğum yapılan hastane sayısı

Her ilde doğum sırasında anne ve bebek için profilaksinin ulaşılabilirliğinin sürdürülmesi ve hızlı erişimin sağlanması	Halk Sağlığı GM	İl Sağlık Müdürlükleri	2025-2030	Dağıtılan ilaç sayısı
HIV ile yaşayan annelerden doğan bebeklerin enfeksiyon tedavilerinin sağlanması, emzirilmemeleri konularında farkındalık artırıcı tedbirlerin geliştirilmesi	Halk Sağlığı GM	İl Sağlık Müdürlükleri	2025-2030	Resmi yazılar
HIV ile yaşayan anneden doğan bebeklere ücretsiz mama desteği sağlanması için çalışmaların yapılması	Halk Sağlığı GM SHGM SGK	TİTCK Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Tarım ve Orman Bakanlığı STK'lar İl Sağlık Müdürlükleri İçişleri Bakanlığı	2025-2030	Resmi yazılar

Tablo 18. Tedavi Alan ve Viral Baskılanma Sağlanan Vaka Sayısının Artırılması Hedefi

Amaç 2. HIV/AIDS'e yönelik sağlık hizmetlerinin kapasitesini geliştirmek ve HIV/AIDS ilişkili ölümleri azaltmak				
Hedef 2.8. Tedavi alan ve viral baskılanma sağlanan vaka sayısının artırılması				
Faaliyetler	Sorumlu Kuruluş	İş Birliği Yapılacak Kurumlar	Süre	İzleme
"Test et ve en kısa sürede tedavi et" yaklaşımının tüm ülke genelinde uygulamaya konulması	Halk Sağlığı GM	Sağlık Hizmetleri GM Kamu Hastaneleri GM SGK Üniversiteler STK'lar	2025-2030	Resmi yazılar Tanı ve Tedavi Rehberi
Tedavi protokollerinde yer alan ilaçlara erişimin sağlanması	Halk Sağlığı GM	Sağlık Hizmetleri GM Kamu Hastaneleri GM SGK Üniversiteler STK'lar	2025-2030	Resmi yazılar
Tedavi ve takip hizmetlerinin kalitesinin muhafaza edilerek güçlendirilmesi	Sağlık Hizmetleri GM Kamu Hastaneleri GM	Halk Sağlığı GM Üniversiteler STK'lar	2025-2030	Viral baskılanma sağlanan kişi sayısı
Vakalarda viral baskılanmanın izlenmesi	Halk Sağlığı GM	Kamu Hastaneleri GM	2025-2030	Viral baskılanma sağlanan kişi sayısı

		Sağlık Bilgi Sistemleri GM		
İlaç direnci izlem protokollerinin geliştirilmesi ve uygulamaya konulması, direnç verilerinin düzenli yıllık olarak yayınlanması	Halk Sağlığı GM	Kamu Hastaneleri GM Sağlık Bilgi Sistemleri GM	2025-2030	Tanı ve Tedavi Rehberi
Direnç gelişimi riski olan vakaların erken tespiti ve tedavi rejimi değişikliği için hızlı mekanizmalar geliştirilmesi	Halk Sağlığı GM	Kamu Hastaneleri GM Sağlık Bilgi Sistemleri GM Sağlık Hizmetleri GM	2025-2030	Tanı ve Tedavi Rehberi
SGK güvencesi olmayan HIV ile yaşayan kişilerin tedaviye erişimini ve kesintisiz tedavi almasını sağlayacak mekanizmaların geliştirilmesi için çalışmalar yapılması	Halk Sağlığı GM	Sağlık Hizmetleri GM Kamu Hastaneleri GM SGK Üniversiteler, STK'lar	2025-2030	Resmi yazılar
Tedavide kullanılan ilaçların ülkede uygun farmasötik şekil ve dozlarda bulunmasının sağlanması	Halk Sağlığı GM	Sağlık Hizmetleri GM Kamu Hastaneleri GM SGK Üniversiteler STK'lar TİTCK Türkiye Eczacılar Birliği	2025-2030	SGK güvencesi kapsamında sağlanan kutu/ilâç
İlaçlara düzenli ve kolay erişilebilirliğin sağlanması	Halk Sağlığı GM	Sağlık Hizmetleri GM	2025-2030	Resmi yazılar

		Kamu Hastaneleri GM SGK TİTCK		
Doğal afet gibi olağanüstü durumlarda ilaca erişim planı hazırlanması	Halk Sağlığı GM	Sağlık Hizmetleri GM Kamu Hastaneleri GM SGK Üniversiteler STK'lar TİTCK Türkiye Eczacılar Birliği	2025-2030	Hazırlanan plan
Kişiselleştirilmiş, daha erişilebilir ve sürdürülebilir sağlık hizmetleri için çalışmalara başlanması	Halk Sağlığı GM	Kamu Hastaneleri GM Sağlık Hizmetleri GM Üniversiteler STK'lar Belediyeler	2025-2030	Resmi yazışmalar

Tablo 19. Laboratuvar Kapasitesinin Artırılması Hedefi

Amaç 2. HIV/AIDS'e yönelik sağlık hizmetlerinin kapasitesini geliştirmek ve HIV/AIDS ilişkili ölümleri azaltmak				
Hedef 2.9. Laboratuvar kapasitesinin artırılması				
Faaliyetler	Sorumlu Kuruluş	İş Birliği Yapılacak Kurumlar	Süre	İzleme
Numune alım, gönderim ve laboratuvarдан geri bildirim süreçlerinin ihtiyaç halinde güncellenmesi	Halk Sağlığı GM	Sağlık Hizmetleri GM Kamu Hastaneleri GM Üniversiteler STK'lar	2025-2030	Güncellenmiş numune akış algoritması
Laboratuvarда kullanılacak test yöntemlerine dair algoritmanın düzenli olarak güncellenmesi	Halk Sağlığı GM	Sağlık Hizmetleri GM Kamu Hastaneleri GM Üniversiteler STK'lar	2025-2030	Güncellenmiş laboratuvar algoritması
Farklı anonim test yaklaşımlarının kullanıma sunulması	Halk Sağlığı GM	Sağlık Hizmetleri GM Kamu Hastaneleri GM Üniversiteler Belediyeler Belediye Birlikleri STK'lar	2025-2030	Hizmet sunan anonim test merkezi sayısı

Doğrulama testleri için yetkilendirilmiş laboratuvar sayısının artırılması	Halk Sağlığı GM	Sağlık Hizmetleri GM Kamu Hastaneleri GM Üniversiteler	2025-2030	Yetkilendirilmiş laboratuvar sayısı Yayımlanmış HIV/AIDS laboratuvar sürveyans ağı
Viral yük, CD4 hücre sayısı ve fırsatçı enfeksiyon testlerinin çalışıldığı merkez sayısının artırılması	Halk Sağlığı GM	Sağlık Hizmetleri GM Kamu Hastaneleri GM Üniversiteler	2025-2030	Testlerin çalışıldığı merkez sayısı
Antiviral direnç testlerinin çalışıldığı merkez sayısının artırılması	Halk Sağlığı GM	Sağlık Hizmetleri GM Kamu Hastaneleri GM Üniversiteler	2025-2030	Direnç testlerinin çalışıldığı merkez sayısı
Genomik sürveyans stratejisinin geliştirilmesi	Halk Sağlığı GM	Sağlık Hizmetleri GM Kamu Hastaneleri GM Üniversiteler	2025-2030	Resmi yazılar Genomik sürveyans verileri

Tablo 20. Sağlık İnsan Gücü Kapasitesinin Artırılması Hedefi

Amaç 2. HIV/AIDS'e yönelik sağlık hizmetlerinin kapasitesini geliştirmek ve HIV/AIDS ilişkili ölümleri azaltmak				
Hedef 2.10. Sağlık insan gücü kapasitesinin artırılması				
Faaliyetler	Sorumlu Kuruluş	İş Birliği Yapılacak Kurumlar	Süre	İzleme
Sağlık personeli yetiştirilen tüm okulların mezuniyet öncesi ve sonrası eğitim müfredatlarında HIV enfeksiyonu ve HIV ile yaşayan kişilere yaklaşım, damgalama, ayrımcılık, mahremiyet ihlali konularının yer almasının sağlanması	Yükseköğretim Kurulu, Millî Eğitim Bakanlığı, Halk Sağlığı GM	Tıpta Uzmanlık Kurulu STK'lar	2025-2030	Güncellenmiş müfredat
Mezuniyet sonrası hizmet içi eğitim programlarının içerisinde HIV enfeksiyonu konusunun yer alması	Halk Sağlığı GM	Üniversiteler STK'lar	2025-2030	Geliştirilmiş hizmet içi eğitim müfredatı
Sağlık kurumlarında başta HIV ile yaşayan kişilere bakım sunanlar olmak üzere tüm sağlık çalışanları ve sağlık hizmetleri dışında çalışan diğer personele HIV enfeksiyonu konusunda eğitimler düzenlenmesi	Halk Sağlığı GM	Kamu Hastaneleri GM Sağlık Hizmetleri GM Üniversiteler STK'lar	2025-2030	Eğitim modülü hazırlanması Enfeksiyon kontrol komitelerinin düzenlediği periyodik eğitim ve eğitim alan kişi sayısı İlçe Sağlık Müdürlüğü/Toplum Sağlığı Merkezi tarafından verilen eğitim sayısı

Sağlık alanında yapılan kongrelerde kan ve cinsel yolla bulaşan hastalıklara dair oturumların yer alması (HIV enfeksiyonu önleme ve kontrol programının paylaşımı, HIV enfeksiyonu, damgalama ve ayrımcılık konularında seminerler düzenlenmesi)	Halk Sağlığı GM	Üniversiteler STK'lar	2025-2030	HIV enfeksiyonu konusunda oturum düzenlenen kongre ve seminer sayısı
Aile hekimlerine yönelik HIV enfeksiyonu hakkında eğitimlerin verilmesi	Halk Sağlığı GM	Üniversiteler STK'lar	2025-2030	AHUZEM eğitimlerine modül eklenmesi Aile Hekimlerine yönelik HIV enfeksiyonu konusunda eğitim modülü hazırlanarak hizmet içi eğitimlerin yapılmasının sağlanması Aile Hekimlerinin oryantasyon eğitimlerinde HIV enfeksiyonu konusunda hazırlanan eğitim modülünün paylaşılması Temas sonrası profilaksi risk grupları hakkında aile hekimlerine yönelik bilgilendirme yapılması (resmi yazılar, e-posta)
HIV enfeksiyonu takip ve tedavisinde desentralizasyonun sağlanması için enfeksiyon hastalıkları uzmanlarının ve ilgili sağlık personelinin	Halk Sağlığı GM	Üniversiteler Sağlık Hizmetleri GM	2025-2030	Planlanan ve yürütülen eğitim sayısı

güçlendirilmesi eğitimlerinin düzenlenmesi				
HIV enfeksiyonu takibi yapılan sağlık kuruluşlarının kapasite ve yeterliliğinin standardize edilmesi	Halk Sağlığı GM	Üniversiteler Sağlık Hizmetleri GM Kamu Hastaneleri GM	2025-2030	Resmi yazılar

Tablo 21. Çoklu İlaç Direnci Vakalarının Yönetimi İçin Direnç Testi Yapan Merkezlerin Desteklenmesi, Yeni Nesil İlaçlara (Dirençli Vakalar İçin) Erişimin Kolaylaştırılması Hedefi

Amaç 2. HIV/AIDS'e yönelik sağlık hizmetlerinin kapasitesini geliştirmek ve HIV/AIDS ilişkili ölümleri azaltmak				
Hedef 2.11. Çoklu ilaç direnci vakalarının yönetimi için direnç testi yapan merkezlerin desteklenmesi, yeni nesil ilaçlara (dirençli vakalar için) erişimin kolaylaştırılması				
Faaliyetler	Sorumlu Kuruluş	İş Birliği Yapılacak Kurumlar	Süre	İzleme
İlaç temini ve geri ödeme süreçlerinde hızlandırılmış onay mekanizmaları oluşturarak dirençli vakalarda yeni nesil ilaçlara erişimi hızlandırmak	Halk Sağlığı GM, TİTCK	Sağlık Hizmetleri GM Kamu Hastaneleri GM SGK	2025-2030	Resmi yazılar
Direnç testi yapan merkezlerde cihaz, kit ve teknik personel desteği sağlanarak test kapasitesini artırmak	Halk Sağlığı GM	Sağlık Hizmetleri GM Kamu Hastaneleri GM Üniversiteler	2025-2030	Direnç testi yapılan merkez sayısı

Tablo 22. HIV Test Uygulamalarının Standardizasyonunun Sağlanması Hedefi

Amaç 2. HIV/AIDS'e yönelik sağlık hizmetlerinin kapasitesini geliştirmek ve HIV/AIDS ilişkili ölümleri azaltmak				
Hedef 2.12. HIV test uygulamalarının standardizasyonunun sağlanması				
Faaliyetler	Sorumlu Kuruluş	İş Birliği Yapılacak Kurumlar	Süre	İzleme
Uygulanan HIV testlerinde gönüllülük ve gizlilik ilkelerine uyumun sağlanması	Halk Sağlığı GM	Sağlık Hizmetleri GM Kamu Hastaneleri GM Üniversiteler Hukuk Hizmetleri GM	2025-2030	Resmi yazılar
Uygulanan test sonuçlarının raporlanmasında standardizasyonun sağlanması	Halk Sağlığı GM	Sağlık Hizmetleri GM Kamu Hastaneleri GM Üniversiteler	2025-2030	Standart raporlama formatı Resmi yazılar
Ulusal HIV test uygulamaları politikalarının belirlenmesine yönelik çalışmaların başlatılması	Halk Sağlığı GM	Sağlık Hizmetleri GM Kamu Hastaneleri GM Üniversiteler Hukuk Hizmetleri GM	2025-2030	Resmi yazılar

Tablo 23. Cinsel Şiddet Sonrası HIV ve Diğer CYBE’lerin Geçişinin Engellenmesi Hedefi

Amaç 2. HIV/AIDS’e yönelik sağlık hizmetlerinin kapasitesini geliştirmek ve HIV/AIDS ilişkili ölümleri azaltmak				
Hedef 2.13. Cinsel şiddet sonrası HIV ve diğer CYBE’lerin geçişinin engellenmesi				
Faaliyetler	Sorumlu Kuruluş	İş Birliği Yapılacak Kurumlar	Süre	İzleme
Cinsel şiddet sonrası uygulanacak test ve profilaksi algoritmalarının oluşturulması	Halk Sağlığı GM	Sağlık Hizmetleri GM Kamu Hastaneleri GM STK’lar	2025-2030	Algoritma

Tablo 24. Kamu Kurumlarında Kişisel Verilerin Korunması ve Mahremiyet İhlali ile İlgili Bilgi Düzeyinin ve Farkındalığının Artırılması Hedefi

Amaç 3. HIV ile yaşayan kişilere yönelik ayrımcılığı ve mahremiyet ihlallerini önlemek				
Hedef 3.1 Kamu kurumlarında kişisel verilerin korunması ve mahremiyet ihlali ile ilgili bilgi düzeyinin ve farkındalığının artırılması				
Faaliyetler	Sorumlu Kuruluş	İş Birliği Yapılacak Kurumlar	Süre	İzleme
Sağlık personelinin kişisel verilerin korunması ve mahremiyet ihlali (özellikle HIV ile yaşayan kişilere yönelik) ile ilgili bilgi düzeyi ve farkındalığın oluşturulması	Halk Sağlığı GM	Sağlık Hizmetleri GM Kamu Hastaneleri GM Üniversiteler STK'lar	2025-2030	Yürütülen eğitimlerin eğitim sonuç raporu
Diğer kamu kurumlarında (İçişleri Bakanlığı, Adalet Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı gibi) kişisel verilerin korunması ve mahremiyet ihlali (özellikle HIV ile yaşayan kişilere yönelik) ile ilgili bilgi düzeyi ve farkındalığın oluşturulması	Halk Sağlığı GM	İçişleri Bakanlığı Adalet Bakanlığı Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Millî Eğitim Bakanlığı	2025-2030	Resmi yazılar

Tablo 25. Toplumsal Düzeyde Sosyal Damgalamanın Azaltılmasını Sağlayacak Programlar Geliştirilmesi Hedefi

Amaç 3. HIV ile yaşayan kişilere yönelik ayrımcılığı ve mahremiyet ihlallerini önlemek				
Hedef 3.2. Toplumsal düzeyde sosyal damgalamanın azaltılmasını sağlayacak programlar geliştirilmesi				
Faaliyetler	Sorumlu Kuruluş	İş Birliği Yapılacak Kurumlar	Süre	İzleme
HIV ile yaşayan kişilere, ailelerine ve sosyal çevrelerine yönelik eğitimlerin düzenlenmesi ve gerekli destek mekanizmaların planlanması	Halk Sağlığı GM	Millî Eğitim Bakanlığı Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı İçişleri Bakanlığı Sağlığın Geliştirilmesi GM Gençlik ve Spor Bakanlığı Diyanet İşleri Başkanlığı Kamu Hastaneleri GM Sağlık Hizmetleri GM Yükseköğretim Kurulu RTÜK Belediyeler STK'lar	2025-2030	Eğitime katılan kişi sayısı
Dışlanmayı ve ayrımcılığı önlemeye dair medya programları oluşturulması	Halk Sağlığı GM Sağlığın Geliştirilmesi GM	Yükseköğretim Kurulu RTÜK STK'lar	2025-2030	Yayınlanan medya programı sayısı

Toplumda kanaat önderlerinin HIV enfeksiyonu hakkında farkındalıklarının artırılması	Halk Sağlığı GM	Millî Eğitim Bakanlığı İçişleri Bakanlığı Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Diyanet İşleri Başkanlığı Sağlığın Geliştirilmesi GM Valilikler STK'lar Belediyeler	2025-2030	Gerçekleştirilen bilgilendirme toplantısı sayısı Katılan kişi sayısı
Hasta mahremiyetini ihlal eden programların ve HIV enfeksiyonunu damgalayıcı yayınların Radyo ve Televizyon Üst Kurulu (RTÜK) tarafından düzenleme ve denetleme çalışmalarının yapılmasına yönelik iş birliğinin sağlanması	Halk Sağlığı GM	RTÜK Kişisel Verileri Koruma Kurumu Sağlığın Geliştirilmesi GM	2025-2030	RTÜK ile yapılan yazışma ve toplantı
İş sağlığı ve güvenliği kapsamında iş yeri hekimlerinin, işveren ve işveren vekillerinin kişisel verilerin korunması ve mahremiyet ihlali (özellikle HIV ile yaşayan kişilere yönelik) ile ilgili bilgi düzeyi ve farkındalığın oluşturulması	Halk Sağlığı GM	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı	2025-2030	Resmi yazılar

Sağlık hizmetlerinde uygulanan damgalama ve ayrımcılığı belirlemeye yönelik araştırmaların yapılması	Halk Sağlığı GM	Kamu Hastaneleri GM Üniversiteler STK'lar	2025-2030	Bilimsel araştırma
Sağlık hizmetlerinde uygulanan damgalama ve ayrımcılığa neden olan uygulamaları önlemek amacı ile farkındalık eğitimlerinin düzenlenmesi	Halk Sağlığı GM	Kamu Hastaneleri GM Üniversiteler STK'lar	2025-2030	Resmi yazılar

Tablo 26. Savunuculuk Hedefi

Amaç 3. HIV ile yaşayan kişilere yönelik ayrımcılığı ve mahremiyet ihlallerini önlemek				
Hedef 3.3. Savunuculuk				
Faaliyetler	Sorumlu Kuruluş	İş Birliği Yapılacak Kurumlar	Süre	İzleme
Ulusal sağlık politikası geliştiren ve paydaş olan yöneticilerin enfeksiyonun ve olumsuz etkilerinin önlenmesi ile ilgili bilgi paylaşımında bulunması	Halk Sağlığı GM	Cumhurbaşkanlığı Sağlık Politikaları Kurulu Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) TBMM Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler Komisyonu	2025-2030	Savunuculuk Faaliyetleri
Toplumdaki HIV ile yaşayan kişilerin ya da temsilcilerinin program geliştirme sürecine katılımlarının sağlanması	Halk Sağlığı GM	STK'lar	2025-2030	Yürütülen program sayısı
HIV ile yaşayan kişilerin toplumsal cinsiyet eşitsizliğinden doğan hak kayıplarının ve ayrımcılığın önlenmesine yönelik çalışmalar yürütülmesi	Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Halk Sağlığı GM	TBMM Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı STK'lar	2025-2030	HIV enfeksiyonu konusunun entegre edildiği program

Dünya AIDS Günü'nde etkinlikler düzenlenmesi	Halk Sağlığı GM	Sağlığın Geliştirilmesi GM Üniversiteler STK'lar	2025-2030	1 Aralık Dünya AIDS Günü'nde illerin yaptığı aktiviteler
--	-----------------	--	-----------	--

Tablo 27. Topluluk Liderliğindeki Organizasyonlar ve Sivil Toplum Kuruluşları ile İş Birliklerinin Artırılması Hedefi

Amaç 3. HIV ile yaşayan kişilere yönelik ayrımcılığı ve mahremiyet ihlallerini önlemek				
Hedef 3.4. Topluluk liderliğindeki organizasyonlar ve sivil toplum kuruluşları ile iş birliklerinin artırılması				
Faaliyetler	Sorumlu Kuruluş	İş Birliği Yapılacak Kurumlar	Süre	İzleme
Topluluk liderliğindeki organizasyonlar ve sivil toplum kuruluşları ile davranış istatistiklerine yönelik bilimsel çalışmalar için planlamalar yapılması	Halk Sağlığı GM	Üniversiteler STK'lar	2025-2030	Çalışma sayısı
Topluluk liderliğindeki organizasyonlar ve sivil toplum kuruluşları ile görüş alışverişi yapılması	Halk Sağlığı GM	STK'lar	2025-2030	Toplantı sayısı

UYGULAMA

Bu programın yürütülmesinden T.C. Sağlık Bakanlığı sorumludur.

Sekretarya hizmetleri T.C. Sağlık Bakanlığı Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü Bulaşıcı Hastalıklar Dairesi Başkanlığı tarafından yürütülecektir.

Programın yönetimi ve amaçlarının uygulamaya geçirilmesi, söz konusu kontrol programının eylem planında yer alan faaliyetler çerçevesinde gerçekleştirilecektir.

Eylem planında belirtilen faaliyetlerin uygulanmasında ilgili kurum ve kuruluşlar ile birlikte paydaşlar sorumlu olacaktır. Bu noktada yürütülecek çalışmalar için sorumlular belirlenecek ve çalışmaların koordinasyonu sağlanacak, söz konusu programda belirtilen kriterlere göre Sağlık Bakanlığı bünyesindeki ilgili birimler ve paydaşlar iş birliği içerisinde çalışacaktır.

Eylem planında belirtilen çalışmaların planlanması, yürütülmesi, değerlendirilmesi ve geliştirilmesi için yapılacak çalışmalar paydaşlarla yürütülecektir.

Kontrol Programında yer alan eylem planının izleme ve değerlendirilmesine yönelik değerlendirme toplantıları düzenlenecek ve toplantılar sekretarya tarafından organize edilecektir.

PAYDAŞLAR

Alkol ve Uyuşturucu Madde Bağımlıları Tedavi ve Araştırma Merkezi
Avrupa Hastalık Önleme ve Kontrol Merkezi
Belediyeler
Birleşmiş Milletler HIV/AIDS Ortak Programı
Cumhurbaşkanlığı Sağlık Politikaları Kurulu
Dünya Sağlık Örgütü
Gönüllü Danışmanlık ve Test Merkezleri
İl Sağlık Müdürlükleri
Kızılay
Kişisel Verileri Koruma Kurumu
Medya
Polis Akademisi Başkanlığı
Radyo ve Televizyon Üst Kurulu
Sivil Toplum Kuruluşları
Sosyal Güvenlik Kurumu
T.C. Adalet Bakanlığı
T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı
T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı
T.C. Diyanet İşleri Başkanlığı
T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı
T.C. İçişleri Bakanlığı
T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı
T.C. Millî Eğitim Bakanlığı
T.C. Millî Savunma Bakanlığı
T.C. Sağlık Bakanlığı Avrupa Birliği ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü
T.C. Sağlık Bakanlığı Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü
T.C. Sağlık Bakanlığı Hukuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü
T.C. Sağlık Bakanlığı Kamu Hastaneleri Genel Müdürlüğü
T.C. Sağlık Bakanlığı Sağlığın Geliştirilmesi Genel Müdürlüğü
T.C. Sağlık Bakanlığı Sağlık Bilgi Sistemleri Genel Müdürlüğü
T.C. Sağlık Bakanlığı Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü
T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı
TBMM Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu

TBMM Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler Komisyonu

Tıpta Uzmanlık Kurulu

Türkiye Büyük Millet Meclisi

Türkiye Eczacılar Birliği

Türkiye İlaç ve Tıbbi Cihaz Kurumu

Türkiye Radyo Televizyon Kurumu

Türkiye Seyahat Acentaları Birliği

Uluslararası Kuruluşlar

Üniversiteler

Valilikler

Yeşilay

Yükseköğretim Kurulu

KATKIDA BULUNANLAR

Prof. Dr. Arif Atahan ÇAĖATAY
Prof. Dr. Ateş KARA
Prof. Dr. Ayper SOMER
Prof. Dr. Behice KURTARAN
Prof. Dr. Bircan KAYAAARSLAN
Prof. Dr. Birgöl METE
Prof. Dr. ÇiĖdem ATAMAN HATIPOĖLU
Prof. Dr. Deniz GÖKENGİN
Prof. Dr. Dilara İNAN
Prof. Dr. Fehmi TABAK
Prof. Dr. Hayat KUMBASAR KARAOSMANOĖLU
Prof. Dr. Hüsni PULLUKÇU
Prof. Dr. Mustafa Gökhan GÖZEL
Prof. Dr. Mustafa Kemal ÇELEN
Prof. Dr. Nur BARAN AKSAKAL
Prof. Dr. Özge KARADAĖ
Prof. Dr. Serhat ÜNAL
Doç. Dr. Ahmet ÇaĖkan İNKAYA
Doç. Dr. Asuman İNAN
Doç. Dr. Aysun YALÇI
Doç. Dr. Gönöl ŞENTÖRK ÇİÇEK
Doç. Dr. Tölün DEMİR
Uzm. Dr. Eylem TURHAN ÖZCAN
Dr. Aygen TÖMER

KAYNAKLAR

1. Simon V, Ho DD, Karim QA. HIV/AIDS epidemiology, pathogenesis, prevention, and treatment. *The Lancet*. 05 Ağustos 2006;368(9534):489-504.
2. Gottlieb GS, Raugi DN, Smith RA. 90-90-90 for HIV-2? Ending the HIV-2 epidemic by enhancing care and clinical management of patients infected with HIV-2. *The Lancet HIV*. 01 Temmuz 2018;5(7):e390-9.
3. Popper SJ, Sarr AD, Guèye-Ndiaye A, Mboup S, Essex ME, Kanki PJ. Low Plasma Human Immunodeficiency Virus Type 2 Viral Load Is Independent of Proviral Load: Low Virus Production In Vivo. *J Virol*. Şubat 2000;74(3):1554-7.
4. Worobey M, Gemmel M, Teuwen DE, Haselkorn T, Kunstman K, Bunce M, vd. Direct evidence of extensive diversity of HIV-1 in Kinshasa by 1960. *Nature*. Ekim 2008;455(7213):661-4.
5. UNAIDS. Fast-Track: ending the AIDS epidemic by 2030 [İnternet]. 2014 [a.yer 06 Mayıs 2025]. Erişim adresi: https://www.unaids.org/en/resources/documents/2014/JC2686_WAD2014report
6. UNAIDS. Political Declaration on HIV and AIDS: On the Fast Track to Accelerating the Fight against HIV and to Ending the AIDS Epidemic by 2030. [İnternet]. 2021 [a.yer 06 Mayıs 2025]. Erişim adresi: https://www.unaids.org/sites/default/files/media_asset/2021_political-declaration-on-hiv-and-aids_en.pdf
7. UNAIDS. Understanding Fast-Track [İnternet]. 2015 [a.yer 06 Mayıs 2025]. Erişim adresi: https://www.unaids.org/en/resources/documents/2015/201506_JC2743_Understanding_FastTrack
8. WHO. Guidelines for Second Generation HIV Surveillance: An Update: Know Your Epidemic [Internet]. Geneva: World Health Organization; 2013 [a.yer 06 Mayıs 2025]. (WHO Guidelines Approved by the Guidelines Review Committee). Erişim adresi: <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK158982/>
9. Paz-Bailey G, Raymond HF, Lansky A, Mermin J. Using the National HIV Behavioral Surveillance System to inform HIV prevention efforts in the United States. *AIDS Behav*. Nisan 2014;18 Suppl 3:S233-236.
10. WHO. The role of hiv viral suppression in improving individual health and reducing transmission [İnternet]. 2023 [a.yer 06 Mayıs 2025]. Erişim adresi: the role of hiv viral suppression in improving individual health and reducing transmission
11. Rodger AJ, Cambiano V, Bruun T, Vernazza P, Collins S, Degen O, vd. Risk of HIV transmission through condomless sex in serodifferent gay couples with the HIV-positive partner taking suppressive antiretroviral therapy (PARTNER): final results of a multicentre, prospective, observational study. *The Lancet*. 15 Haziran 2019;393(10189):2428-38.

12. UNAIDS. UNAIDS, Together for Girls and partners call for increased attention to post-rape care. [Internet]. [a.yer 13 Mayıs 2025]. Erişim adresi: https://www.unaids.org/en/resources/presscentre/featurestories/2016/march/20160318_sexualviolence

